

ДЕРЖАВНІ БУДІВЕЛЬНІ НОРМИ УКРАЇНИ

Будинки і споруди

ПІДПРИЄМСТВА ТОРГІВЛІ

ДБН В.2.2-23:2009

Київ
Мінрегіонбуд України
2009

ПЕРЕДМОВА

- 1 РОЗРОБЛЕНО: Відкрите акціонерне товариство "Український зональний науково-дослідний і проектний інститут по цивільному будівництву" (ВАТ "КиївЗНДІЕП")
- РОЗРОБНИКИ: **В. Куцевич**, д-р арх. (науковий керівник); О. Гайдученя, канд. арх.; архітектори **Б. Губов, І. Чернядьєва, В. Гершкович**, канд. техн. наук; інженери **Ю. Сіземов, Б. Ступаченко, Б. Польчук**
- ЗА УЧАСТЮ: Інститут гігієни та медичної екології ім. СШ.Марзєєва АМН України (**В. Акіменко**, д-р мед. наук; **П. Семашко**, канд. мед. наук; **О. Шумак, О. Коваленко**);
Український науково-дослідний інститут пожежної безпеки МНС України (**О. Сізіков**, канд. техн. наук; **Є. Степанюк, Р. Уханський, Я. Нижник**);
Державний департамент пожежної безпеки МНС України (**О. Євсєєнко, С. Мусійчук, В. Сокол, О. Гладішко, Г. Дубінський**);
УкрНДІПротивільсьбуд (**Г. Болотов**, канд. арх.)
- 2 ВНЕСЕНО ТА ПІДГОТОВЛЕНО ДО ЗАТВЕРДЖЕННЯ: Управління архітектурно-конструктивних та інженерних систем будинків і споруд (**О. Авдієнко, Г. Григоренко, О. Кожекіна**) Міністерства регіонального розвитку та будівництва України
- 3 ЗАТВЕРДЖЕНО ТА НАДАНО ЧИННОСТІ: Наказ Міністерства регіонального розвитку та будівництва України від 19 січня 2009 р. № 4, чинні з 1 липня 2009 р.
- 4 НА ЗАМІНУ: **ВСН 54-87**

**Право власності на цей документ належить державі.
Цей документ не може бути повністю чи частково відтворений,
тиражований і розповсюджений як офіційне видання без дозволу
Міністерства регіонального розвитку та будівництва України**

© Мінрегіонбуд України, 2009

Офіційний видавець нормативних документів у галузі будівництва
і промисловості будівельних матеріалів Мінрегіонбуду України
ДП "Укрархбудінформ"

ДЕРЖАВНІ БУДІВЕЛЬНІ НОРМИ УКРАЇНИ

**Будинки і споруди
Підприємства торгівлі**

**ДБН В.2.2-23:2009
На заміну ВСН 54-87**

Чинні від 2009-07-01

1 СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ

1.1 Ці Норми поширюються на проектування нових, реконструкцію і розширення існуючих будинків та окремих приміщень підприємств роздрібною торгівлі (магазинів, ринків), за винятком будинків оптової (гуртової) торгівлі, магазинів із продажу автомобілів (автосалонів) і запчастин до них, магазинів зброї, магазинів-складів будівельних матеріалів, магазинів виробничих фірм, а також магазинів тимчасового функціонування.

1.2 Вимоги цих Норм є обов'язковими для юридичних і фізичних осіб - суб'єктів інвестиційної діяльності на території України незалежно від форм власності та відомчої належності.

1.3 При проектуванні будинків підприємств роздрібною торгівлі, поряд із положеннями цих Норм, слід також виконувати вимоги інших чинних нормативних документів у галузі будівництва.

2 НОРМАТИВНІ ПОСИЛАННЯ

У цих Нормах є посилання на такі нормативні документи:

ДБН 360-92** Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень

ДБН А.2.2-1-2003 Проектування. Склад і зміст матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище (ОВНС) при проектуванні і будівництві підприємств, будинків і споруд

ДБН Б.2. 4-1-94 Планування та забудова сільських поселень

ДБН В.1.1-5-2000 Захист від небезпечних геологічних процесів. Будинки і споруди на підроблюваних територіях і просідаючих ґрунтах

ДБН В.1.1-7-2002 Захист від пожежі. Пожежна безпека об'єктів будівництва

ДБН В.1.1-12:2006 Захист від небезпечних геологічних процесів. Будівництво в сейсмічних районах України

ДБН В.1.2-2:2006 Система забезпечення надійності та безпеки будівельних об'єктів. Навантаження і впливи. Норми проектування

ДБН В.1.2-10-2008 Основні вимоги до будівель і споруд. Захист від шуму

ДБН В.1.4-1.01-97 Система норм та правил зниження рівня іонізуючих випромінювань природних радіонуклідів в будівництві. Регламентовані радіаційні параметри. Допустимі рівні

ДБН В.1.4-2.01-97 Система норм та правил зниження рівня іонізуючих випромінювань природних радіонуклідів в будівництві. Радіаційний контроль будівельних матеріалів та об'єктів будівництва

ДБН В.2.1-10:2009 Основи та фундаменти споруд. Основні положення проектування

ДБН В.2.2-9-99 Будинки і споруди. Громадські будинки та споруди. Основні положення

ДБН В.2.2-15-2005 Будинки і споруди. Житлові будинки. Основні положення

ДБН В.2.2-17:2006 Будинки і споруди. Доступність будинків і споруд для маломобільних груп населення

ДБН В.2.3-15:2007 Споруди транспорту. Автостоянки і гаражі для легкових автомобілів

С. 2 ДБН В.2.2-23:2009

ДБН В.2.5-13-98* Інженерне обладнання будинків і споруд. Пожежна автоматика будинків і споруд

ДБН В.2.5-23-2003 Інженерне обладнання будинків і споруд. Проектування електрообладнання об'єктів цивільного призначення

ДБН В.2.5-24-2003 Інженерне обладнання будинків і споруд. Електрична кабельна система опалення

ДБН В.2.5-27-2006 Інженерне обладнання будинків і споруд. Захисні заходи електробезпеки в електроустановках будинків і споруд

ДБН В.2.5-28-2006 Інженерне обладнання будинків і споруд. Природне і штучне освітлення

ДБН В.2.6-31:2006 Конструкції будинків і споруд. Теплова ізоляція будівель

ДСТУ Б В.1.1-4-98* Захист від пожежі. Будівельні конструкції. Методи випробувань на вогнестійкість. Загальні вимоги

ДСТУ Б В.1.1-11:2005 Захист від пожежі. Електричні кабельні лінії. Метод випробування на вогнестійкість

ДСТУ Б В.1.2-3:2006 Система забезпечення надійності та безпеки будівельних об'єктів. Прогини і переміщення. Вимоги проектування

ДСТУ Б В.2.5-34:2007 Інженерне обладнання будинків і споруд. Сміттєпроводи житлових і громадських будинків. Загальні технічні умови.

ДСТУ Б В.2.5-38:2008 Інженерне обладнання будинків і споруд. Улаштування блискавкозахисту будівель і споруд

ДСТУ 4281:2004 Заклади ресторанного господарства. Класифікація

ДСТУ 4303:2004 Роздрібна та оптова торгівля. Терміни та визначення понять

ДСТУ 4401-1:2005 Пожежна техніка. Кран-комплекти пожежні. Частина 1. Кран-комплекти з напівжорсткими рукавами. Загальні вимоги (EN 671-1:2001, MOD)

ДСТУ ISO 6309:2007 Протипожежний захист. Знаки безпеки. Форма і колір (ISO 6309:1987, IDT)

ДСТУ ISO 4190-1-2001 Установа ліфтова (елеваторна). Частина 1. Класи ліфтів I, II, III, VI (ISO 4190-1:1999, IDT)

ДСТУ ISO 4190-2-2001 Установа ліфтова (елеваторна). Частина 2. Ліфти класу IV (ISO 4190-2:2001, IDT)

ДСТУ ISO 4190-3-2001 Установа ліфтова (елеваторна). Частина 3. Ліфти службові класу V (ISO 4190-3:1982, ЮТ)

ДСТУ ISO 4190-6-2001 Установа ліфтова (елеваторна). Частина 6. Ліфти пасажирські для встановлення в житлових будинках. Планування і вибір (ISO 4190-6:1984, IDT)

ДСТУ ISO 9386-1:2005 Приводні підймальні платформи для осіб з обмеженими фізичними можливостями. Правила безпеки, розміри та функціонування. Частина 1. Вертикальні підймальні платформи

ДСТУ ISO 9386-2:2005 Приводні підймальні платформи для осіб з обмеженими фізичними можливостями. Правила безпеки, розміри та функціонування. Частина 2. Приводні сходові підйомники для пересування по нахиленій площині користувачів, що сидять та перебувають в інвалідних колясках

ДСТУ ISO 9589:2005 Ескалатори. Будівельні розміри (ISO 9589:1994, IDT)

ДСТУ pr EN 81-70:2003 Норми безпеки до конструкції та експлуатації ліфтів. Частина 70. Конкретне застосування пасажирських і вантажопасажирських ліфтів. Зручність доступу до ліфтів пасажирів, зокрема пасажирів із функціональними порушеннями (pr EN 81-70:1999, IDT)

ДСТУ EN 81-1:2003 Норми безпеки до конструкції та експлуатації ліфтів. Частина 1. Ліфти електричні (EN 81-1:1998, IDT)

ДСТУ EN 81-2:2003 Норми безпеки до конструкції та експлуатації ліфтів. Частина 2. Ліфти гідравлічні (EN 81-2:1998, IDT)

ДСТУ EN 115:2003 Норми безпеки до конструкції та експлуатації ескалаторів і пасажирських конвеєрів (EN 115:1995, IDT)

ГОСТ 12.1.004-91 ССБТ. Пожарная безопасность. Общие требования (ССБП. Пожежна безпека. Загальні вимоги)

ГОСТ 12.1.005-88 ССБТ. Общие санитарно-гигиенические требования к воздуху рабочей зоны (ССБП. Загальні санітарно-гігієнічні вимоги до повітря робочої зони)

ГОСТ 12.1.045-84 ССБТ. Электрические поля. Допустимые уровни на рабочих местах и требования к проведению контроля (ССБП. Електричні поля. Допустимі рівні на робочих місцях і вимоги до проведення контролю)

ГОСТ 7396.1-89 (МЭК 83-75) Соединители штепсельные бытового и аналогичного назначения. Основные размеры (З'єднувачі штепсельні побутові та аналогічного призначення. Основні розміри)

ГОСТ 8824-84 Лифты электрические грузовые малые. Основные параметры и размеры (Ліфти електричні вантажні малі. Основні параметри та розміри)

НПАОП 0.00-1.02-99 Правила будови і безпечної експлуатації ліфтів

НПАОП 40.1-1.21-98 Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів

НПАОП 40.1-1.32-01 Правила будови електроустановок. Електрообладнання спеціальних установок

НАПБ Б.01.005-2005 Правила пожежної безпеки на ринках України

НАПБ Б.01.007-2004 Правила облаштування та застосування ліфтів для транспортування пожежних підрозділів у будинках і спорудах

НАПБ Б.03.002-2007 Норми визначення категорії приміщення, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою

НАПБ Б.06.004-2005 Перелік однотипних за призначенням об'єктів, які підлягають обладнанню автоматичними установками пожежогасіння та пожежної сигналізації

СНиП II-12-77 Здания и сооружения. Защита от шума (Будинки і споруди. Захист від шуму)

СНиП II-35-76 Котельные установки (Котельні установки)

СНиП 2.01.01-82 Строительная климатология и геофизика (Будівельна кліматологія і геофізика)

СНиП 2.04.01-85 Внутренний водопровод и канализация зданий (Внутрішній водопровід і каналізація будинків)

СНиП 2.04.02-84 Водоснабжение. Наружные сети и сооружения (Водопостачання. Зовнішні мережі та споруди)

СНиП 2.04.05-91 Отопление, вентиляция и кондиционирование (Опалення, вентиляція та кондиціонування)

СНиП 2.09.04-87 Административные и бытовые здания (Адміністративні та побутові будинки)

С.4 ДБН В.2.2-23:2009

СНиП 3.05.06-85 Электротехнические устройства (Електротехнічні пристрої)

СНиП 3.05.07-85 Системы автоматизации (Системи автоматизації)

ВБН В.2.2-45-1-2004 Проективання телекомунікацій. Лінійно-кабельні споруди

ВСН 1-77 /Минсвязи СССР Инструкция по проектированию молниезащиты радиообъектов (Інструкція з проектування блискавкозахисту радіооб'єктів)

ВСН 60-88/Госкомархитектуры Устройства связи, сигнализации и диспетчеризации инженерного оборудования жилых и общественных зданий. Нормы проектирования (Пристрої зв'язку, сигналізації та диспетчеризації інженерного обладнання житлових і громадських будинків. Норми проектування)

ВСН 97-83/Минэнерго СССР Инструкция по проектированию городских и поселковых электросетей (Інструкція з проектування міських і селищних електричних мереж)

ВСН 205-84/ММСС СССР Инструкция по проектированию электроустановок, систем автоматизации технологического оборудования (Інструкція з проектування електроустановок, систем автоматизації технологічного обладнання)

ВСН 600-81/ Минсвязи СССР Инструкция по монтажу сооружений устройств связи, радиовещания и телевидения (Інструкція щодо монтажу споруд пристроїв зв'язку, радіомовлення і телебачення)

ПУЭ-86 Правила устройства электроустановок (Правила будови електроустановок)

ПУЭ:2006 Правила улаштування електроустановок. Глава 1.5; главы 2.4 і 2.5; глава 6

ПУЭ:2008 Правила улаштування електроустановок. Главы 4.1 і 4.2

ДГН 6.6.1-6.5.001-98 (НРБУ-97) Норми радіаційної безпеки України. Державні гігієнічні нормативи

ДСП 173-96 Державні санітарні правила планування та забудови населених пунктів

ДСП 201-97 Державні санітарні правила охорони атмосферного повітря населених місць (від забруднення хімічними і біологічними речовинами)

ДСанПіН 136/1940-97 Державні санітарні правила і норми. Вода питна. Гігієнічні вимоги до якості води централізованого господарсько-питного водопостачання

ДСанПіН 239-96 Державні санітарні норми і правила захисту населення від впливу електромагнітних випромінювань

ДСанПіН 2.2.7.029-99 Гігієнічні вимоги щодо поводження з промисловими відходами та визначення їх класу небезпечності для здоров'я населення

ДСанПіН 3.3.2.007-98 Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин

ДСН 3.3.6.037-99 Державні санітарні норми виробничого шуму, ультразвуку та інфразвуку

ДСН 3.3.6.039-99 Державні санітарні норми виробничої загальної та локальної вібрації

ДСНіП 3.3.6-096-2002 Державні санітарні норми і правила при роботі з джерелами електромагнітних полів

СанПіН 42-120-4948-89/ Минздрав СССР Санитарные нормы допустимых уровней инфразвука и низкочастотного шума на территории жилой застройки (Санітарні норми допустимих рівнів інфразвуку і низькочастотного шуму на території житлової забудови)

СанПиН 42-121-4130-86 Санитарные нормы допустимого содержания вредных веществ в воде водных объектов хозяйственно-питьевого и культурно-бытового водопользования (Санітарні норми допустимого вмісту шкідливих речовин у воді водних об'єктів господарсько-питного та культурно-побутового водокористування)

СанПиН 42-123-4240-86 Санитарные нормы допустимого количества миграции (ДКМ) химических веществ, выделяющихся из полимерных и других материалов, контактирующих с пищевыми продуктами, и методы их определения (Санітарні норми допустимої кількості міграції (ДКМ) хімічних речовин, що виділяються з полімерних та інших матеріалів, які контактують з харчовими продуктами, і методи їх визначення)

СанПиН 42-128-4690-88 Санитарные правила содержания территорий населенных мест (Санітарні норми утримання територій населених місць)

СанПиН 4630-88 Санитарные правила и нормы охраны поверхностных вод от загрязнения промышленными и бытовыми отходами (Санітарні правила і норми охорони поверхневих вод від забруднення промисловими та побутовими відходами)

СанПиН 6027.А-91 Санитарные правила и нормы по применению полимерных материалов в строительстве (Санітарні правила і норми щодо застосування полімерних матеріалів у будівництві)

СН 1304-75 Санитарные нормы допустимых вибраций в жилых помещениях (Санітарні норми допустимих вібрацій у житлових приміщеннях)

СН 1757-77 Санитарно-гигиенические нормы допустимой напряженности электростатического поля (Санітарно-гігієнічні норми допустимої напруженості електростатичного поля)

СН 2152-80 Санитарно-гигиенические нормы допустимых уровней ионизации воздуха производственных и общественных помещений (Санітарно-гігієнічні норми допустимих рівнів іонізації повітря виробничих і громадських приміщень)

СН 3077-84 Санитарные нормы допустимого шума в помещениях жилых и общественных зданий и на территории жилой застройки (Санітарні норми допустимого шуму в приміщеннях житлових та громадських будинків і на території житлової забудови)

СП 42-123-5777-91 Санитарные правила для предприятий общественного питания, включая кондитерские цехи и предприятия, вырабатывающие мягкое мороженое (Санітарні правила для підприємств громадського харчування, включаючи кондитерські цехи і підприємства, що виробляють м'яке морозиво)

СП 5781-91 Санитарные правила для предприятий продовольственной торговли (Санітарні правила для підприємств продовольчої торгівлі)

3 ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ

Антресолі - напівповерх, розташований між двома поверхами або вбудований в об'єм основного поверху для збільшення корисної площі приміщення.

Бюро торговельних послуг - допоміжна група персоналу ринку, що надає допомогу колективним, підсобним і присадибним господарствам із закупівлі та продажу сільськогосподарської продукції.

Вузел розрахунку - функціональна зона торговельної зали, обладнана місцями реєстраторів розрахункових операцій (контролерів-касирів), де покупці розраховуються за вибрані товари.

Вбудований магазин (крамниця) - магазин (крамниця), усі приміщення якого розташовуються в габаритах житлового будинку з виступом за його межі не більше ніж на 1,5 м з боку поздовжнього фасаду і не більше ніж на 6 м - з боку торців (у разі влаштування критих завантажувальних приміщень).

Вбудовано-прибудований магазин (крамниця) - магазин (крамниця), приміщення якого розташовуються в габаритах житлового будинку і в об'ємах, винесених за габарити житлового будинку більше ніж на 1,5 м з боку поздовжнього фасаду і більше ніж на 6 м - з боку торців (у разі влаштування критих завантажувальних приміщень).

Гіпермаркет - магазин (крамниця) самообслуговування торговельною площею понад 2500 м² з асортиментом продовольчих та непродовольчих товарів понад 15 тисяч асортиментних позицій.

Загальна площа магазину (крамниці) - сума площ торговельних, складських, підсобних, технічних, комунікаційних та інших приміщень, вимірених у межах внутрішньої поверхні зовнішніх стін, а також площ розвантажувальних платформ, антресолей і переходів.

Кіоск - торговельний об'єкт для організації роздрібного продажу товарів, який має постійне просторове місце, займає окрему закриту споруду некапітального типу на одне робоче місце без торговельної зали для покупців та додаткової площі для розміщення запасу товарів.

Коефіцієнт установної площі - показник, що характеризує відношення площі, зайнятої торговельно-технологічним обладнанням, до площі торговельної зали.

Лабораторія ветеринарно-санітарної експертизи - контрольний орган, покликаний здійснювати ветеринарно-санітарну експертизу м'яса, м'ясопродуктів, молочних та інших харчових продуктів сільськогосподарського виробництва, що надходять на ринок для роздрібного продажу населенню.

Магазин (крамниця) - торговельний об'єкт у роздрібній торгівлі, призначений для організації продажу товарів кінцевим споживачам і надання їм торговельних послуг.

Малі архітектурні форми - павільйони, кіоски, торговельні намети, рундуки тощо переважно збірно-розбірної конструкції, які застосовуються поряд із засобами благоустрою, включаючи невеликі споруди для відпочинку людей/покупців (лави, можливо тіньові навіси або перголи), урни для сміття, а також різноманітні елементи декоративно-прикладного мистецтва (наприклад, скульптури, декоративні басейни, фонтани тощо).

Мінімаркет - магазин (крамниця) самообслуговування торговельною площею до 200 м² з асортиментом продовольчих товарів не менше 500 асортиментних позицій.

Основні евакуаційні проходи - головні проходи в торговельній залі, що зв'язують проходи між торговельним обладнанням або виходи з відділів (секцій) торговельної зали з евакуаційними виходами із зали.

Павільйон - торговельний об'єкт у роздрібній торгівлі, призначений для організації продажу товарів кінцевим споживачам, розміщений в окремій споруді полегшеної конструкції та має торговельну залу для покупців.

Підсобні приміщення магазину (крамниці) - приміщення для зберігання тари, посуду, інвентаря, пакувальних матеріалів, приміщення мийної кімнати та майстерні ремонту інвентаря.

Складські приміщення магазину (крамниці) - приміщення для приймання, зберігання та готування товарів для продажу.

Службово-побутові приміщення магазину (крамниці) - адміністративні приміщення, приміщення кімнат: відпочинку, гардеробних, душових, санвузлів.

Технічні приміщення магазину (крамниці) - приміщення для розміщення обладнання теплових вузлів, бойлерних, щитових, вентиляційних камер, комутаторів, радіовузлів, машинних відділень ліфтів, трансформаторної підстанції, вузлів керування водопроводом тощо.

Торговельне місце - спеціально обладнане, певного розміру робоче місце продавця в крамниці або поза нею для організації та здійснення роздрібного або оптового продажу товарів із додержанням чинних правил торговельного обслуговування та порядку розрахунків із покупцями.

Примітка. Робоче місце продавця - це місце постійного або тимчасового його перебування в процесі роботи.

Торговельна зала магазину (крамниці) - торговельне приміщення магазину (крамниці) для показу, вибирання товарів та обслуговування покупців (крім приміщень для приймання скляної тари), яке охоплює площу для розміщення торговельно-технологічного обладнання, вузлів розрахунку, робочих місць продавців та площу для покупців, а також площу проходів, у тому числі основних евакуаційних проходів.

Торговельна площа магазину (крамниці) - сума площ торговельних залів, приміщень приймання та видавання замовлень, зали кафетерію, площ для торговельних послуг покупцям (додаткового обслуговування покупців, крім приміщень для приймання скляної тари) і проходів, у тому числі основних евакуаційних проходів.

Торговельний центр - група торговельних об'єктів, зосереджених в одному місці і керованих як одне ціле, які за своїми типами, розмірами та місцем розташування функціонально відповідають потребам торговельної зони, яку вони обслуговують.

Універмаг - магазин (крамниця) торговельною площею понад 2500 м² із широким асортиментом непродовольчих товарів понад 10 тисяч асортиментних позицій.

Універсам (супермаркет) - магазин (крамниця) самообслуговування торговельною площею від 400 м² до 2499 м² з асортиментом продовольчих і непродовольчих товарів понад 5 тис. асортиментних позицій.

Ринковий комплекс - комплекс взаємопов'язаних підприємств ринкової торгівлі з підприємствами роздрібною торгівлі та підприємствами харчування, побутового і комунального обслуговування (приоб'єктний готель).

Прибудований магазин (крамниця) - магазин (крамниця), огорожувальна стіна (або стіни) якого є загальною або суміжною зі стінами житлового чи громадського будинку.

Поверх підвальний - згідно з ДБН В.2.2-9.

Поверх підземний - згідно з ДБН В.2.2-9.

Поверх цокольний - згідно з ДБН В.2.2-9.

Поверх технічний - згідно з ДБН В.2.2-9.

4 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

4.1 Підприємства торгівлі слід проектувати як об'єкти комплексної системи торговельно-побутового обслуговування і розміщувати в будинках, що стоять окремо, у складі громадських та торговельних центрів, у ринкових комплексах, а також у вбудованих та вбудовано-прибудованих приміщеннях житлових і громадських будинків або в прибудованих до них об'ємах.

Класифікація основних типів підприємств роздрібною торгівлі (магазинів) наведена в додатку А.

Магазини з продажу легкозаймистих матеріалів, а також горючих рідин (масел, фарб, розчинників тощо) слід розміщувати в будинках, що стоять окремо. У цих будинках допускається розміщувати інші магазини та підприємства побутового обслуговування за умови відокремлення їх протипожежною стіною 1-го типу.

Розміщення магазинів, вбудованих у житлові будинки, допускається згідно з переліком, наведеним у 2.50 ДБН В.2.2-15.

Допускається розміщувати в цокольному поверсі житлових будинків не нижче III ступеня вогнестійкості (з урахуванням 9.3.4) і в підвальному та цокольному поверхах громадських будинків не нижче III ступеня вогнестійкості приміщення магазинів продовольчих товарів, магазинів непродовольчих товарів торговельною площею до 400 м² (за винятком магазинів і відділів з продажу легкозаймистих матеріалів та горючих рідин). Ці приміщення слід відокремлювати від приміщень житлових і громадських будинків протипожежними перегородками не нижче 1-го типу та перекриттями не нижче 3-го типу без прорізів.

4.2 Під час проектування, реконструкції або розширення будинків та споруд підприємств торгівлі необхідно додержуватися вимог ДБН В.2.2-9, ДБН В.1.1-7, НАПБ Б.01.005, санітарних правил СП 5781, а також передбачати елементи та пристрої, що враховують потреби інвалідів та інших маломобільних груп населення, згідно з ДБН В.2.2-17 і додатком Б цих Норм.

4.3 Об'ємно-планувальна структура підприємств роздрібної торгівлі та організація їх земельної ділянки повинні передбачати функціональне зонування з відокремленням потоків руху покупців і товарів, а також пішохідних і транспортних потоків, в тому числі в зоні підвезення і розвантаження товарів.

У магазинах вбудовано-прибудованих, прибудованих до житлового будинку або будинку іншого призначення слід забезпечувати ізоляцію руху покупців і машин, які доставляють товари, від потоків руху мешканців цього житлового будинку (з урахуванням 2.52 ДБН В.2.2-15), а також працівників і відвідувачів у будинках іншого призначення (згідно з вимогами їх функціонування).

При організації руху транспорту, який обслуговує підприємства торгівлі, необхідно враховувати вимоги щодо допустимого шуму згідно з СН 3077.

4.4 Величину магазину і його спеціалізацію слід визначати відповідно до системи обслуговування, що включає різні рівні згідно з ДБН 360.

4.5 Величина підприємств роздрібної торгівлі характеризується:

- магазину (крамниці) - розміром торговельної площі;
- ринку і ринкового комплексу - розміром торговельної площі цілорічної ринкової торгівлі.

5 РОЗМІЩЕННЯ БУДИНКІВ, ОРГАНІЗАЦІЯ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ

5.1 Будинки та споруди підприємств роздрібної торгівлі слід передбачати на земельних ділянках, що розташовуються згідно з вимогами містобудівних, санітарних та норм пожежної безпеки (ДБН 360, ДБН Б.2-4-1, ДСП 173, НАПБ Б.01.005).

5.2 Площі земельних ділянок приймаються згідно з ДБН 360, виходячи з величини підприємств торгівлі. Для магазинів - із розрахунку від 0,02 га до 0,08 га (для сільської місцевості до 0,12 га) на 100 м² їх торговельної площі, для ринків і ринкових комплексів - із розрахунку від 7 м² до 14 м² на 1 м² їх торговельної площі.

В умовах реконструкції площа земельних ділянок підприємств роздрібної торгівлі може бути скорочена на 25 %.

Орієнтовна площа земельних ділянок розташованих окремо магазинів продовольчих та непродовольчих товарів, ринків і ринкових комплексів наведена в додатку В.

Площа земельних ділянок торговельних центрів (ТЦ) визначається завданням на проектування відповідно до ДБН 360, табл. 6.1*.

5.3 На земельній ділянці магазину слід передбачати зону для покупців і зону для під'їзду та розвантаження автомобілів. У зоні для покупців можуть розмішуватися майданчики для сезонної торгівлі, кіосків, рундуків, торговельних автоматів, засобів реклами тощо, а також місця для відпочинку покупців.

Майданчики для стоянки легкових автомобілів покупців і працівників підприємств (автостоянки) у зоні для покупців або закриті автостоянки та гаражі слід передбачати згідно з ДБН 360 і ДБН В.2.3-15.

5.4 Тимчасові споруди сезонної торгівлі, павільйони, кіоски тощо повинні розмішуватися до будинків та інших споруд на відстані, яку слід приймати залежно від ступеня їх вогнестійкості згідно з ДБН 360, але не менше 10 м. Допускається розташовувати вказані споруди біля зовнішніх стін будинків та інших споруд, якщо такі стіни не мають отворів (прорізів) і відповідають вимогам будівельних норм до протипожежних стін та за умови забезпечення проїзду для пожежних машин згідно з вимогами нормативних документів.

Інвентарні будинки мобільного типу, кіоски, павільйони, контейнери та інші подібні споруди допускається розміщати групами, але не більше 20 одиниць в одній групі двосмугового торговельного ряду і 10 одиниць у групі односмугового ряду, а площа території, на якій вони розміщуються без протипожежних розривів, приймається згідно з НАПБ Б.01.005. Відстань між групами цих будинків (споруд) і від них до інших будинків та споруд необхідно приймати не менше 15 м.

5.5 Ділянки підприємств роздрібною торгівлі повинні бути упорядковані, озеленені, обладнані малими архітектурними формами, елементами благоустрою та місцями для встановлення рекламних стендів. Під'їзні шляхи, тротуари і розвантажувальні майданчики повинні бути заасфальтовані або замощені.

5.6 У зоні для під'їзду і розвантаження автомобілів встановлюються навіси для тари (якщо зберігання тари не передбачено в складських приміщеннях будинків та споруд), а також розміщуються майданчики контейнерів для сміття.

5.7 На території підприємства роздрібною торгівлі необхідно передбачати організоване водовідведення, а на ділянках, де існує зливово-каналізація, - відведення води до зливової каналізації. Для прибирання території необхідно передбачати поливальні крани.

5.8 Контейнери для сміття мають бути встановлені на заасфальтованому чи забетонованому майданчику, межа якого повинна бути не менше 1 м від основи кожного контейнера. Майданчик сміттезбирного контейнера повинен розташовуватися на відстані не менше 25 м від підприємства торгівлі і від вікон та дверей житлових і громадських будинків.

6 ОБ'ЄМНО-ПЛАНУВАЛЬНІ ТА КОНСТРУКТИВНІ РІШЕННЯ

6.1 Загальні вимоги

6.1.1 Об'ємно-планувальні та конструктивні рішення будинків і споруд підприємств роздрібною торгівлі мають забезпечувати можливість організації торгівлі сучасними методами (самообслуговування, вільний доступ до товарів, продаж за зразками, з урахуванням застосування тари-обладнання тощо) і можливість використання традиційних методів торгівлі, передбачати комплексну механізацію вантажно-розвантажувальних робіт засобами вертикального та горизонтального транспорту, а також забезпечувати зручності для покупців і продавців.

Конструктивні рішення будинків слід розробляти згідно з вимогами ДБН В.1.1-7, СНиП 2.01.01, ДБН В.1.2-2 і ДСТУ Б В.1.2-3, ДБН В.2.1-10, ДБН В.2.6-31. В особливих умовах будівництва (просідаючі ґрунти, підроблювані території, сейсмічні райони) слід керуватися ДБН В.1.1-5 і ДБН В.1.1-12.

6.1.2 Поверховість підприємств роздрібною торгівлі (у тому числі кількість надземних і підземних поверхів) визначається за завданням на проектування з урахуванням містобудівних, технологічних, санітарно-гігієнічних і протипожежних вимог.

6.1.3 У функціональній структурі будинків підприємств роздрібною торгівлі передбачаються такі основні групи приміщень:

- торговельні й інші приміщення для обслуговування покупців (торговельні зали, зали приймання та видавання замовлень, кафетерій та інші);
- приміщення для приймання та зберігання товарів, приміщення для готування товарів до продажу (приймочні, розвантажувальні, комори та склади, охолоджувані камери, приміщення готування товарів до продажу, фасувальні, комплектувальні відділів замовлень тощо);
- підсобні приміщення (приміщення для зберігання тари, контейнерів, пакувальних матеріалів, інвентаря, спецодягу тощо);
- службові та побутові приміщення (адміністративні, конторські, пожежний пост, кімнати персоналу, гардеробні, душові, туалети тощо);
- технічні приміщення систем інженерного обладнання (венткамери, машинні відділення ліфтів та холодильних установок, тепловий вузол, насосна станція пожежогасіння тощо).

6.1.4 Об'ємно-планувальні та конструктивні рішення повинні забезпечувати можливість збільшення торговельної площі в процесі експлуатації за рахунок комор та інших неторговельних приміщень на основі принципів гнучкого планування і з урахуванням застосування тари-обладнання, комплексної механізації та автоматизації торговельних і виробничих процесів за умови дотримання вимог стосовно пожежної безпеки.

6.1.5 До планувальних рішень підприємств торгівлі встановлюються такі функціонально-технологічні вимоги.

Торговельні зали повинні бути зручно зв'язані з приміщеннями для готування товарів до продажу, приміщеннями для зберігання товарів.

З торговельних залів, складських приміщень (комор) і приміщень для готування товарів до продажу не повинно бути безпосередніх входів до службових, побутових та технічних приміщень.

Прийомочні, розвантажувальні слід, як правило, розміщувати поблизу від приміщень зберігання товарів.

Всі підсобні, службові та побутові приміщення для персоналу повинні бути ізольовані від приміщень для зберігання харчових продуктів.

6.1.6 В універсамах, гіпермаркетах та інших продовольчих магазинах приміщення комор та готування товарів до продажу слід передбачати, як правило, на одному рівні з відповідною за спеціалізацією торговельною залом.

В умовах реконструкції допускається розміщення комор (за винятком комор для легкозаймистих матеріалів і горючих рідин), приміщень для готування товарів до продажу та торговельних залів на різних рівнях у разі забезпечення зв'язку за допомогою підйомників, вантажних ліфтів або інших пристроїв для товарів, а також сходів, пандусів, пасажирських ліфтів для покупців (відвідувачів) і персоналу.

Допускається розміщення в підвальному та цокольному поверхах комор і складських приміщень продовольчих та непродовольчих магазинів, торговельні зали яких розміщені на першому поверсі і вище, а також підсобних приміщень магазинів (у тому числі для приймання скляної тари, зберігання контейнерів, пакувальних матеріалів, прибирального інвентаря тощо), побутових приміщень (гардеробні, вбиральні, умивальні, душові, роздягальні, кабіни особистої гігієни жінок), технічних приміщень систем інженерного обладнання будинків.

6.1.7 Торговельні зали, фасувальні, комплектувальні, прасувальні, майстерні й інші приміщення підприємств роздрібної торгівлі з тривалим перебуванням людей рекомендується забезпечувати, як правило, природним освітленням.

Допускається влаштовувати без природного освітлення торговельні зали, приміщення приймання скляної тари від населення, складські приміщення, підсобні (комори для зберігання тари, контейнерів, інвентаря, у тому числі прибирального), побутові приміщення персоналу і технічні, тобто всі приміщення, які допускається розміщувати у підвальних поверхах згідно з ДБН В.2.2-9 і для яких може передбачатися лише штучне освітлення згідно з ДБН В.2.5-28. У цьому випадку зазначені приміщення мають бути обладнані системою примусового димовидалення.

6.1.8 Висоту поверхів будинків приймають, як правило, 3,3 м (не менше 3,0 м від підлоги до стелі).

Допускається за обґрунтування (механізація, обладнання, конструкції) збільшувати висоту поверхів із торговельною залом площею більше 400 м² до 3,6 м, а більше 1000 м² - до 4,2 і 4,8 м (за завданням на проектування). Висоту двосвітних торговельних залів допускається приймати 4,8 м за наявності антресолей, а для торговельних залів ринків - у випадках, коли внутрішній об'єм зали дозволяє передбачати природну вентиляцію відповідно до 9.4.5. Висоту поверху із торговельною залом у разі кондиціонування повітря слід приймати не більше 4,2 м.

6.1.9 Висоту поверху підприємств торговельною площею до 250 м², вбудованих у житлові будинки, допускається приймати за висотою поверху житлового будинку, але не менше 2,8 м.

6.1.10 У коридорах, складських, підсобних приміщеннях допускається скорочення висоти від підлоги до стелі до 2,2 м, у технічних приміщеннях без постійного перебування людей висоти проходів до обладнання в них - до 1,9 м.

6.1.11 Входи та сходи для обслуговуючого персоналу повинні бути окремими від входів та сходів для покупців. Допускається влаштувати їх суміщеними для підприємств торговельною площею до 100 м², як окремо розташованих, так і вбудованих підприємств торгівлі у будинки іншого призначення.

Входи до комор та інших неторговельних приміщень слід розташовувати з боку виробничих груп приміщень. У підприємствах торговельною площею до 250 м² допускається передбачати додаткові входи до торговельної зали для подавання товарів із суміжних із торговельною залюю комор.

6.1.12 Підлога на шляхах переміщення товарів і евакуації з торговельних залів не повинна мати порогів. Асфальтова підлога допускається лише в розвантажувальному приміщенні на майданчику для автомобілів. У решті приміщень матеріал підлоги визначається проектом за погодженням із органами державного пожежного та санітарного нагляду.

6.1.13 В універсамах та в продовольчих магазинах торговельною площею 1500 м² і більше (гіпермаркетах), в універмагах та непродовольчих магазинах торговельною площею 3500 м² і більше допускається передбачати (за завданням на проектування) місця для розміщення кіосків та торговельних автоматів.

6.2 Торговельні приміщення

6.2.1 До складу торговельної площі підприємств торгівлі входить площа торговельних залів і приміщень для додаткового обслуговування відповідно до переліку згідно з додатком Г. Цей перелік не регламентується і визначається відповідно до завдання на проектування.

У торговельну площу магазину не входить площа приміщень для приймання скляної тари, які мають, як правило, окремі входи для відвідувачів.

Мінімальний коефіцієнт установної площі в торговельній залі слід приймати не менше 0,25.

6.2.2 Відділи замовлень рекомендується передбачати в продовольчих магазинах з універсальним асортиментом товарів торговельною площею, як правило, 400 м² і більше (у сільських поселеннях - торговельною площею 250 м² і більше).

Допускається передбачати за завданнями на проектування відділи замовлень в інших продовольчих магазинах і за меншої торговельної площі.

Площу приміщень відділу замовлень слід приймати не менше розрахункової, визначеної за питомими показниками мінімальної площі згідно з додатком Д.

6.2.3 Площу кафетеріїв слід приймати не менше розрахункової, визначеної за питомими показниками мінімальної площі згідно з додатком Е.

Площі сокових барів, відділів кулінарії тощо підприємств харчування встановлюються завданнями на проектування згідно з нормами на проектування підприємств громадського харчування (ресторанного господарства) відповідно до вимог ДСТУ 4281, СП 42-123-5777 і СП 5781.

6.2.4 Площі інших приміщень додаткового обслуговування слід визначати завданням на проектування з урахуванням додатка Ж.

6.2.5 При продовольчих магазинах за завданням на проектування допускається передбачати кулінарний цех із виготовлення харчової продукції з реалізацією її у відповідному відділі (відділах) магазину. При цьому слід враховувати вимоги СП 42-123-5777.

6.2.6 У разі влаштування у магазинах кафетеріїв, сокових барів, відділів кулінарії тощо їх необхідно розміщувати (у продовольчих магазинах і відділах) з доступом для покупців із зовнішнього боку вузла розрахунку (поза контрольованою зоною) чи у приміщенні з окремим входом для покупців.

С.12 ДБН В.2.2-23:2009

6.2.7 Планування торговельних залів у магазинах самообслуговування має забезпечувати можливість розміщення централізованих (на поверх або на будинок у цілому) вузлів розрахунку та прилавків або камер (чарунок) для зберігання особистих речей покупців.

6.2.8 У плануванні торговельних залів гіпермаркетів, універсамів (супермаркетів тощо) необхідно враховувати такі вимоги:

- передбачати продаж товарів методом самообслуговування з централізованою системою оплати (для товарів, які не можуть продаватися за цим методом, слід встановлювати нестационарні прилавки індивідуального обслуговування);
- вирішувати планування торговельних залів, забезпечуючи співвідношення сторін від 1:1 до 1:3 і приймаючи найменшу ширину залів залежно від кількості кас, яка визначається на основі орієнтовних показників площі торговельної зали на одну касу;
- касові кабінки (місця реєстраторів розрахункових операцій) слід встановлювати по прямій лінії з організацією проходів для покупців від кожної кабінки, яку повернуто так, щоб касири (реєстратори) були спрямовані обличчям до покупців, що виходять із зали;
- столи для перекладання товарів з інвентарних кошиків та візків до сумок покупців розміщувати згідно з напрямком руху покупців до виходу;
- вхід та вихід для покупців розташовувати поруч; тамбур може бути спільним;
- ряди прилавків самообслуговування розташовувати перпендикулярно до лінії кас, при цьому забезпечуючи зручне завантаження вітрин-холодильників під час торгівлі.

Для визначення частки площі, зайнятої обладнанням, по відношенню до всієї площі торговельної зали універсаму (супермаркету тощо) рекомендується користуватися такими орієнтовними величинами:

- прилавки самообслуговування - 22-23 %;
- каси (місця реєстраторів розрахункових операцій), прилавки індивідуального обслуговування - 3-4 %;
- всього торговельного обладнання - 25-27 %.

6.2.9 У магазинах самообслуговування кількість робочих місць контролерів-касірів слід приймати залежно від площі торговельної зали на одне робоче місце контролера-касира (реєстратора розрахункових операцій):

- до 100 м² включно - у продовольчих магазинах;
- до 160 м² включно - в непродовольчих магазинах.

Площа вузла розрахунку повинна прийматися не більше 15 % від площі торговельної зали. У цьому розрахунку не враховується площа торговельної зали, призначена для додаткового обслуговування.

6.2.10 Ширину проходів між обладнанням у торговельних залах слід приймати згідно з додатком К.

6.2.11 Вітрини непродовольчих магазинів повинні мати експозиційні площадки глибиною від 1,2 м до 2,5 м (залежно від асортименту товарів). Підлога експозиційної площадки повинна бути на висоті не більше 0,6 м над тротуаром. Горизонтальне членування рам вітрин на висоті менше 2,0 м над рівнем підлоги експозиційної площадки не допускається.

У вітринах належить передбачати заходи для захисту поверхонь охолодження від запітніння та обледеніння, а в разі необхідності - пристрої для захисту від сонячних променів. У продовольчих магазинах, ринках і відділах замовлень вітрини з експозиційними площадками передбачати, як правило, не слід.

6.3 Приміщення для приймання, зберігання та готування товарів до продажу

6.3.1 Розвантажувальні платформи мають бути, як правило, вище рівня майданчика, де розташовані автомобілі, на 1,1 м - 1,2 м.

Для малотоннажних автомобілів за завданнями на проектування допускається приймати висоту розвантажувальної платформи над рівнем майданчика для автомобілів 0,6 м - 0,8 м.

Допускається за завданнями на проектування розміщувати майданчики для автомобілів на одному рівні з розвантажувальною платформою за наявності розвантажувально-підйомних засобів.

Площа розвантажувальної платформи включається до складу розрахункової (нормованої) площі будинку магазину в разі, якщо розвантаження товарів відбувається в опалюваних приміщеннях.

Ширина платформи прямокутної форми має бути 4,0 м - 4,5 м (для розвантаження малотоннажних автомобілів - 3 м); пілоподібної форми - від 2,5 м до 3,5 м у найбільш вузькому місці.

В універсамах (гіпермаркетах тощо) та продовольчих магазинах торговельною площею 1500 м² і більше, в універмагах та непродовольчих магазинах (крім меблевих) - 4500 м² і більше, у меблевих - 1000 м² і більше, а також у ринках торговельною площею 1500 м² і більше допускається (за завданнями на проектування) збільшувати ширину платформи до 6,0 м.

6.3.2 Розвантажувальні платформи повинні розміщуватися залежно від кліматичного району будівництва і величини магазину:

- у II і III кліматичних зонах (крім ШБ) - під навісами для продовольчих магазинів величиною до 1000 м²; для непродовольчих магазинів - до 2500 м². Для магазинів більшої величини - у неопалюваних або опалюваних приміщеннях (згідно з завданням на проектування);

- у ШБ і IVB кліматичних зонах - під навісами, незалежно від величини магазину. Для продовольчих магазинів (гіпермаркетів) величиною 4500 м² і більше допускається передбачати розвантаження в неопалюваних приміщеннях (за завданнями на проектування).

Навіси повинні повністю перекривати розвантажувальну платформу і на 1 м кузов автомобіля.

У випадках, коли розвантажувальні місця в магазинах для нічного завезення товарів передбачаються поза основною розвантажувальною платформою, допускається замінити платформу (за відповідних обґрунтувань) розвантажувально-навантажувальними пристроями.

У разі реконструкції магазинів розвантаження товарів передбачається відповідно до конкретних умов реконструкції згідно з завданнями на проектування.

6.3.3 Для магазинів, вбудованих і вбудовано-прибудованих у житлові будинки, розвантажувальні (завантажувальні) приміщення і розвантажувальні платформи слід проектувати згідно з вимогами ДБН В.2.2-15.

Для магазинів, що прибудовуються до торців житлових будинків, коли розвантаження організоване з бічного фасаду прибудови і віддалене від житлового будинку, розвантажувальну платформу та розвантажувальне (завантажувальне) приміщення слід проектувати згідно з вимогами до окремо розташованих будинків магазинів відповідно до 6.3.2 цих Норм.

6.3.4 Розвантажувальні платформи в ринках розміщують, як правило, під навісами.

6.3.5 Кількість розвантажувальних місць у магазинах і в ринках слід приймати згідно з таблицею 1.

Таблиця 1

Характеристика магазину	Класифікаційна група	Величина підприємства, м ² торговельної площі	Розрахункова кількість розвантажувальних місць, не менше
Продовольчий з універсальним асортиментом	ІІІ	До 400	1
		Більше 400 до 1000	2
		» 1000 » 1500	3
		» 1500	4
Продовольчий спеціалізований (крім "Овочі-фрукти") з широким, вузьким чи обмеженим асортиментом	ІІІІ ІІІІІ VІІ	До 100	1
Продовольчий спеціалізований "Овочі-фрукти"	IVІІ	До 400	1
		Більше 400	2
Ринок (цілорічна торгівля)		До 600	3
		Більше 600 до 900	4
		» 900 » 1500	5
		» 1500 » 3000	7
		» 3000	8-10
Непродовольчий з універсальним асортиментом і спеціалізований з розширеним асортиментом	ІІІІІІ ІІІІІІІ	До 650	1
		Більше 650 до 1500	2
		» 1500 » 4500	3
		» 4500 » 6500	4
		» 6500 » 8500	5
		» 8500 » 13500	7
Непродовольчий спеціалізований з повним асортиментом (крім "Меблі", "Будівельні матеріали")	ІІІІІІІІ VІІІ	До 650	1
		Більше 650	2
Непродовольчий спеціалізований з повним асортиментом "Меблі", Будівельні матеріали	VІІІІ	До 650	1
		Більше 650 до 1500	2
		» 1500	3
Непродовольчий спеціалізований з вузьким і обмеженим асортиментом ("Книжки", "Квіти", "Природа" тощо)	VІІІІІІІ VІІІІІІІІ	Не нормується	1
Примітка. У спеціалізованих непродовольчих магазинах повного асортименту ІІІІІ і IVІІІІ груп слід додатково передбачати розвантажувальні місця для відправлення куплених товарів (за торговельної площі до 1000 м ² включно - одне розвантажувальне місце, більше 1000 м ² – два розвантажувальних місця).			

6.3.6 Приміщення прийомочних необхідно передбачати в магазинах у разі розвантаження товарів під навісами та в разі розвантаження у неопалюваних приміщеннях (у ІІВ і ІІІВ кліматичних зонах). Площу прийомочних слід приймати в розрахунку на одне розвантажувальне місце:

- для магазинів торговельною площею до 150 м² - 12 м²;
- для магазинів торговельною площею більше 150 м² - 16 м².

6.3.7 Уклон пандусів для автомобілів має бути не більше 16 % в разі розміщення пандуса у закритому приміщенні чи під навісом і не більше 8 % - в інших випадках.

6.3.8 Ширину коридорів у групі приміщень для зберігання та готування товарів до продажу, залежно від величини підприємств торгівлі та транспортних засобів, що використовуються, слід приймати за площі торговельної зали до 250 м² - 1,6 м - 1,7 м, більше 250 м² до 2000 м² - 1,8 м - 2 м і в разі використання електрифікованого транспорту, а за площі більше 2000 м² - 2,3 м - 2,7 м.

6.3.9 Двері комор та приміщень для приймання товарів мають бути протипожежними не нижче 2-го типу, двополотними завширшки не менше 1,3 м і заввишки не менше 2,3 м. При цьому ширина одного з полотен повинна бути не менше 0,8 м.

Двері, що сполучають розвантажувальну платформу з розвантажувальним приміщенням чи з іншими приміщеннями магазину, мають бути двополотними завширшки від 1,6 м до 2,2 м і заввишки не менше 2,3 м.

6.3.10 На шляхах проїзду автомобілів і інших транспортних засобів колони, стіни, перегородки та косяки прорізів повинні бути захищені від механічних пошкоджень на висоту не менше 1,6 м.

6.3.11 Комори (склади) товарів, які є горючими легкозаймистими рідинами, горючими речовинами і матеріалами, або негорючих товарів в упаковці із горючих матеріалів слід розміщувати біля зовнішніх стін із віконними прорізами і відокремлювати їх від торговельної зали та підсобних приміщень протипожежними перегородками 1-го типу і перекриттями 3-го типу, передбачаючи вхід до них через тамбур-шлюз. У підприємствах торгівлі не допускається передбачати комори (склади), а також виробничі приміщення категорій А і Б за вибухопожежною небезпекою згідно з НАПБ Б.03.002.

Комори (склади) необхідно розділяти протипожежними перегородками 1-го типу на відсіки площею не більше 700 м², допускаючи в межах кожного відсіку встановлення сітчастих чи інших перегородок, які не досягають стелі. Димовидаляння у цьому випадку передбачається на відсік у цілому.

Із комор площею до 50 м², що мають виходи до коридорів, димовидаляння допускається передбачати через вікна, які відчиняються, розташовані у кінці коридорів, якщо відстань від дверей комори до вікна, розташованого в кінці коридору, становить не більше 15 м. Із комор (складів), що прилягають до розвантажувальних (завантажувальних) приміщень та платформ, сполучених з ними дверними та віконними прорізами, димовидаляння влаштовувати не потрібно.

Із комор (складів) площею більше 50 м² слід передбачати димовидаляння через віконні прорізи чи спеціальні шахти, а в разі розміщення таких комор у підвальному поверсі - передбачати для кожного відсіку не менше двох вікон з прямиками розміром не менше 1,2 м х 0,9 м. Вільну площу зазначених вікон необхідно приймати за розрахунком, але не менше 0,2 % від площі цих приміщень.

6.3.12 Положення протипожежної перегородки, яка відокремлює комори від торговельної зали, визначається з урахуванням можливого розширення торговельної зали (див. 6.1.4). Для комор негорючих товарів без упаковки, які розміщуються на площі, призначеній для наступного розширення торговельної зали, допускається не передбачати перегородку, що відокремлює комору від торговельної зали.

6.3.13 У коморах (складах) необхідно роздільне зберігання продовольчих і непродовольчих товарів. Допускається передбачати зберігання у спільній коморі різних груп непродовольчих товарів (за винятком целулоїдних, парфумерних, аерозольних, пахучих товарів і горючих рідин) та продовольчих товарів, за винятком продуктів, епідеміологічна характеристика яких потребує окремих приміщень (хлібобулочні, кондитерські, "Овочі-фрукти", "Молоко"), відповідно до вимог чинних нормативних документів, нормативно-правових актів.

У магазинах торговельною площею до 50 м² допускається зберігання у спільній коморі продуктів незалежно від їх епідеміологічної характеристики з урахуванням зазначених вище обмежень і за умови розміщення їх на окремих стелажах, полицях, відокремлених перегородками, екранами тощо.

Допускається укрупнювати охолоджувані камери, об'єднуючи їх за ознаками розрахункової температури та характеристики продуктів.

Готування товарів до продажу слід передбачати, як правило, на площі комор.

6.3.14 У підприємствах продовольчої торгівлі, що працюють за принципом самообслуговування, необхідно передбачати окремі приміщення фасувальних для груп харчових продуктів, що мають однакову епідемічну значущість згідно з СП 5781. У фасувальних для харчових продуктів, що особливо швидко псуються, необхідно встановлювати холодильне обладнання.

Всі фасувальні приміщення повинні бути обладнані двома мийними ваннами з підведенням гарячої, холодної води, встановленням змішувачів і підключенням до каналізації з повітряним розривом струменя не менше 0,02 м, а також з урахуванням вимог СанПиН 4630.

6.3.15 Приміщення для зберігання та готування товарів до продажу не допускається розміщувати під туалетними (вбиральнями), душовими і під місцями з встановленням трапів. За наявності технічного поверху над вбудованими в житлові та громадські будинки підприємствами торгівлі розміщення приміщень зберігання та готування до продажу товарів не обмежується за умови, що каналізаційні стояки будуть виведені за межі цих приміщень. Позначки підлоги у мийних, туалетних та душових повинні бути на 0,02 м нижче позначки підлоги сусідніх приміщень і мати трапи для випускання води до каналізації.

6.3.16 Охолоджувані камери розміщують з урахуванням вимог щодо шумо- і віброізоляції згідно з 7.16 - 7.18 цих Норм.

6.3.17 Охолоджувані камери не допускається розміщувати поруч із котельними, бойлерними, душовими та іншими приміщеннями з підвищеною температурою, вологістю, а також над такими приміщеннями та під ними.

Теплоізоляцію огорожувальних конструкцій охолоджуваних камер слід проектувати з негорючих матеріалів або матеріалів груп горючості Г1, Г2 відповідно до розрахункової внутрішньої температури повітря у камерах, але не нижче мінус 15 °С у камерах для зберігання заморожених продуктів та морозива (низькотемпературні камери) і не вище мінус 2 °С у решті охолоджуваних камер.

Внутрішня поверхня охолоджуваних камер повинна передбачатися з матеріалів, які при контакті з харчовими продуктами не виділяють шкідливих речовин в концентраціях, які перевищують допустимі, регламентовані СанПиН 42-123-4240.

6.3.18 В огорожувальних конструкціях охолоджуваних камер не допускається прокладання трубопроводів водопроводу та каналізації, коробів вентиляції та електрокабелів.

6.3.19 Висота камер у чистоті повинна бути не менше 2,7 м і не більше 3,5 м.

У випадку більшої висоти і розміщення камер під житловими кімнатами та під іншими приміщеннями, де постійно перебувають люди, слід передбачати самостійне перекриття над камерами і провітрюваний простір між перекриттями камер та будинку.

6.3.20 Зону для приймання та зберігання тари і товарів, що не потребують охолодження, можна влаштовувати у вигляді єдиного об'єму, не членованого перегородками. Ширину цього приміщення слід приймати не менше 6 м.

6.3.21 Склад приміщень для приймання, зберігання та готування товарів до продажу слід приймати згідно з додатками П і Р.

Площі приміщень для приймання, зберігання та готування товарів до продажу за видами магазинів продовольчих та непродовольчих товарів і ринків слід приймати не менше розрахункової, яка визначається за питомими показниками площі для цієї групи неторговельних приміщень згідно з додатками Л, М і Н.

6.4 Підсобні, службові та побутові приміщення

6.4.1 Склад підсобних, службових та побутових приміщень слід приймати відповідно до додatkів ПіР.

Площу підсобних, службових та побутових приміщень продовольчих і непродовольчих магазинів та ринків слід приймати не менше рахункової, визначеної за питомими показниками площі для цієї групи неторговельних приміщень згідно з додатками Л, М і Н.

6.4.2 Приміщення для приймання скляної тари передбачають, як правило, в універсамах, гастрономах, магазинах "Дієтпродукти", "Продукти", "Товари повсякденного попиту" і "Соки-напої", приймаючи площі цих приміщень залежно від величини магазинів за торговельної площі магазину: до 150 м² - 18 м²; більше 150 м² до 250 м² - 24 м² (у сільських поселеннях - 18 м²); більше 250 м² до 1000 м² - 36 м² (у сільських поселеннях - 24 м²); більше 1000 м² - 60 м² (у сільських поселеннях - 36 м²).

6.4.3 Кількість санітарно-гігієнічних приладів для персоналу у побутових приміщеннях продовольчих і непродовольчих магазинів слід визначати згідно з вимогами СНиП 2.09.04.

6.4.4 Громадські туалети для відвідувачів слід проектувати в магазинах класифікаційних груп ІН, ІІН торговельною площею 2500 м² і більше із розрахунку один санітарний прилад на 600 м² торговельної площі, але не менше чотирьох санітарних приладів.

Рекомендується проектувати громадські туалети для покупців у магазинах груп ІІІН, ІVН із розрахунку один санітарний прилад на 600 м² торговельної площі, але не менше двох санітарних приладів.

6.4.5 Громадські туалети слід проектувати роздільними для чоловіків і жінок.

У громадських туалетах слід передбачати:

- ширину kabіни - не менше 0,8 м, глибину - не менше 1,2 м;
- не менше однієї kabіни з шириною не менше 1,65 м і глибиною - не менше 1,8 м для інвалідів-колясочників;
- не менше однієї kabіни з поручнями, розташованими по бокових сторонах, для інвалідів, що використовують для пересування милиці та інші пристосування;
- не менше одного пісуара на висоті не більше 0,4 м з вертикальними опорними поручнями з двох боків - для інвалідів;
- не менше однієї раковини в умивальних на висоті не більше 0,8 м від рівня підлоги, на відстані від бокової стіни не менше 0,2 м з опорними поручнями.

7 САНІТАРНО-ГІГІЄНІЧНІ ВИМОГИ

7.1 Ділянка, що пропонується для розміщення торговельного підприємства, повинна відповісти вимогам санітарно-епідеміологічних правил і гігієнічних нормативів щодо рівнів природних та штучних радіонуклідів, вмісту потенціально небезпечних для людини хімічних і біологічних речовин в повітрі, ґрунті, фізичних факторів впливу (шум, вібрації, інфразвук, електромагнітні поля тощо) та інших згідно з ДСП 173, ДГН 6.6.1-6.5.001 (НРБУ), ДБН В.1.4-1.01, ДСП 201, ДСанПіН 239, СН 3077, СанПіН 42-120-4948, СН 1757.

7.2 Площа земельної ділянки для розміщення підприємства торгівлі повинна бути достатньою для під'їзду до нього автомобілів та розвантаження товарів, організації стоянок автотранспорту співробітників та відвідувачів.

7.3 Проект підприємства торгівлі повинен мати розділ щодо оцінки впливів на навколишнє природне середовище (ОВНС), де слід передбачити умови видалення газових, рідких і твердих викидів згідно з вимогами ДБН А.2.2-1, ДСП 201, СанПіН 42-128-4690, СанПіН 42-121-4130, СанПіН 4630, ДСанПіН 2.2.7.029.

7.4 Розміщення вбудованих та вбудовано-прибудованих підприємств торгівлі не повинно порушувати гігієнічних нормативів фізичних, хімічних та біологічних факторів у приміщеннях житлових будинків.

7.5 У приміщеннях підприємств роздрібної торгівлі, у тому числі торговельних залах магазинів, а також підсобних і службових приміщеннях передбачається природне або лише штучне чи суміщене освітлення згідно з ДБН В.2.5-28 з урахуванням вимог щодо енергозбереження.

У торговельних залах магазинів із штучним освітленням слід передбачати застосування опоряджувальних матеріалів з високим коефіцієнтом відбиття, високоефективних розрядних ламп і систем автоматичного керування освітленням.

7.6 У підприємствах торгівлі слід застосовувати будівельні й опоряджувальні матеріали та обладнання, які мають позитивний висновок державної санітарно-гігієнічної експертизи і відповідають вимогам ДГН 6.6.1-6.5.001 (НРБУ), ДБН В.1.4-1.01, ДБН В.1.4-2.01.

7.7 Полімерні матеріали у внутрішньому опорядженні слід використовувати згідно з переліком полімерних матеріалів та виробів, дозволених Міністерством охорони здоров'я України для використання в будівництві (СанПиН 6027.А), щоб запобігти забрудненню повітря приміщень вище гранично-допустимих концентрацій хімічних речовин, регламентованих ГОСТ 12.1.005.

7.8 Стіни та перегородки в приміщеннях з вологим режимом повинні мати вологостійке опорядження на висоту 2,0 м, в охолоджуваних камерах - на всю висоту приміщення, як правило, глазурованою плиткою.

7.9 Позначка підлоги приміщень біля входу до магазину повинна бути вище позначки тротуару перед входом на 0,15 м і більше.

Допускається приймати позначку підлоги біля входу до магазину в одному рівні з тротуаром або із заглибленням нижче його позначки за умови захисту вхідних прорізів від попадання поверхневих вод і опадів. У цих випадках над входом слід передбачати козирок.

7.10 При проектуванні елементів конструкцій, вузлів їх з'єднань, вікон і дверей, а також вентиляційних ґрат та елементів інших систем будинків підприємств торгівлі слід враховувати вимоги щодо захисту приміщень від проникнення паразитуючих тварин і комах.

7.11 При обладнанні будинку підприємств торгівлі згідно з 9.1.5 ліфтами габарити кабін хоча б одного з них повинні забезпечувати можливість транспортування людини на ношах.

7.12 Облаштування автономних котелень для тепlopостачання підприємств торгівлі допускається за наявності позитивного висновку державної санітарно-епідеміологічної експертизи.

7.13 Системи опалення, вентиляції та кондиціонування повинні забезпечувати в приміщеннях гігієнічні вимоги щодо температури, відносної вологості та руху повітря, кратності повітрообміну та вмісту хімічних речовин на рівні гранично-допустимих концентрацій (ГДК) для атмосферного повітря.

7.14 Системи вентиляції, кондиціонування та опалення, а також теплотехнічні характеристики огороджувальних конструкцій повинні бути запроектовані так, щоб не допускати зволоження (шляхом конденсації, капілярності, затікання дощових і талих вод тощо) внутрішніх поверхонь і елементів підприємств торгівлі і створення умов для розмноження пліснявих грибів різного виду.

7.15 В системах кондиціонування повітря підприємств торгівлі рекомендується використовувати біполярні коронні іонізатори з створенням в обслуговуваному просторі концентрацій легких позитивних і негативних аероіонів 1000-3000 іонів/см³ при дотриманні показника переваги полярності від -0,11 до +0,11 згідно з СН 2152.

7.16 Звукоізоляція і віброізоляція будівельних конструкцій окремо розташованих підприємств роздрібної торгівлі та вбудовано-прибудованих (прибудованих) або вбудованих у житлові будинки чи будинки іншого призначення повинні відповідати вимогам ДБН В. 1.2-10, СНиП II-12, СН 1304, СН 3077, ДСН 3.3.6.037, ДСН 3.3.6.039.

7.17 Допустимі рівні шуму, що створюються системами вентиляції та іншим інженерно-технічним обладнанням (ліфти, насоси, електродвигуни, трансформатори, холодильне обладнання тощо) вбудованих та вбудовано-прибудованих у житлові будинки підприємств торгівлі, необхідно приймати на 5 дБА нижче (поправка мінус 5 дБА) відповідних гігієнічних нормативів для нічного часу доби в житлових приміщеннях.

7.18 Допустимі рівні вібрації та інфразвуку від зовнішніх та внутрішніх джерел в будинках з вбудованими та вбудовано-прибудованими підприємствами торгівлі не повинні в житлових приміщеннях перевищувати величин, регламентованих СН 1304 і СанПіН 42-120-4948.

7.19 Рівні напруженості статичного електричного поля на відстані 0,2 м від підлоги та стін не повинні перевищувати 20 кВ/м при відносній вологості повітря в межах 30-60 % згідно з ГОСТ 12.1.045 і СН 1757.

7.20. Рівні напруженості електричного поля 50 Гц від поверхонь, які огорожують приміщення на відстані 0,2 м, не повинні перевищувати 500 В/м відповідно до вимог ДСанПіН 239.

7.21 Рівні магнітного поля 50 Гц від поверхонь, які огорожують приміщення на відстані 0,2 м, не повинні перевищувати 0,3 мкТл.

7.22 Рівні електромагнітного випромінювання на постійних робочих місцях у приміщеннях підприємств торгівлі не повинні перевищувати регламентованих ДСанПіН 3.3.6-096.

При обладнанні робочих місць реєстраторів торговельних операцій (контролерів-касірів) комп'ютерами вони повинні відповідати вимогам ДСанПіН 3.3.2-007.

Гранично-допустимі рівні електромагнітних випромінювань від зовнішніх джерел із вбудованих і вбудовано-прибудованих підприємств торгівлі в приміщеннях житлових будинків не повинні перевищувати вимог ДСанПіН 239.

7.23 Питома ефективна активність природних радіонуклідів (ПРН) у будівельних матеріалах і сировині, які використовуються в будівництві підприємств торгівлі, не повинна перевищувати 370 Бк/кг.

7.24 Потужність поглинутої в повітрі дози (ППД) гамма-випромінювання в приміщеннях підприємств торгівлі, які здаються в експлуатацію, не повинна перевищувати 73 пГр/с (30 мкР/год), а в експлуатованих - 122 пГр/с (50 мкР/год).

7.25 Середньорічна еквівалентна рівноважна активність радону-222 в повітрі приміщень підприємств торгівлі, що проектується, заново побудовані та реконструйовані, не повинна перевищувати 50 Бк/м³, а в тих, що експлуатуються, - 100 Бк/м³ згідно з вимогами ДГН 6.6.1-6.5.001 (НРБУ).

8 ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА

8.1 Проектування підприємств торгівлі слід здійснювати згідно з вимогами ДБН В.1.1-7, ГОСТ 12.1.004, НАПБ Б.01.005 інших відповідних нормативних документів, а також з урахуванням вимог цього розділу.

Найбільшу площу поверху чи його частини між протипожежними стінами 1-го типу (протипожежного відсіку) залежно від ступеня вогнестійкості та поверховості будинків підприємств торгівлі слід приймати згідно з таблицею 2.

Таблиця 2

Ступінь вогнестійкості будинків	Найбільша кількість поверхів	Найбільша площа поверху чи його частини між протипожежними стінами 1-го типу, м ²		
		одноповерхових	двоповерхових	3-5-поверхових
I-II	5	3500	3000	2500
III	2	2000	1000	-
IIIa, IIIб	1	1000	-	-
IV, IVa і V	1	500	-	-

Примітка 1. Найбільшу площу поверху чи його частини між протипожежними стінами будинків I і II ступенів вогнестійкості допускається збільшувати не більше ніж на 100 % за умови обладнання підприємств торгівлі автоматичними установками пожежогасіння.

Примітка 2. Допускається збільшувати висоту будинків магазинів I і II ступенів вогнестійкості на один поверх для розміщення у верхньому поверсі комор, приміщень для готування товарів до продажу, підсобних, службових, побутових і технічних приміщень.

8.2 Для розрахунку шляхів евакуації кількість покупців, що одночасно перебувають в торговельній залі, слід визначати із розрахунку на одну людину (включаючи площу, зайняту обладнанням):

- для магазинів - 3,0 м² площі торговельної зали в містах та селищах; 2,0 м² - у сільських поселеннях;

- для ринків - 1,6 м² площі торговельної зали ринкової торгівлі.

Під час розрахунку евакуації з торговельних залів магазинів слід враховувати майбутнє розширення торговельної зали згідно з 6.1.4 цих Норм.

8.3 Із торговельної зали повинно бути передбачено не менше двох розосереджених евакуаційних виходів безпосередньо назовні або в сходові клітки типу СК 1, які мають двері з пристроями самозачинення та ущільнення в притулах. Допускається передбачати евакуаційні виходи на сходи типу С 2 за умови виконання вимог 8.9 цих Норм.

Відстані від найбільш віддаленої точки торговельної зали до найближчого евакуаційного виходу назовні або у сходову клітку слід визначати згідно з таблицею 3, виходячи із об'єму зали та ступеня вогнестійкості будинку.

Таблиця 3

Торговельні зали	Ступінь вогнестійкості будинку	Відстань, м, у залах об'ємом, тис. м ³		
		до 5	більше 5 до 10	більше 10
Якщо площа основних евакуаційних проходів від площі зали складає:				
не менше 25 %;	I, II	50	65	80
	III, IIIб, IV	35	45	-
	IIIa, IVa, V	25	-	-
менше 25%	I, II	25	30	35
	III, IIIб, IV	15	20	-
	IIIa, IVa, V	10	-	-

Примітка 1. Об'єм торговельної зали визначається виходячи із торговельної площі (6.2.1) та висоти зали від підлоги до низу перекриття (покриття).

Примітка 2. Зазначена у таблиці відстань вимірюється по шляху евакуації, у тому числі по основних евакуаційних проходах.

8.4 Під час розрахунку евакуаційних виходів допускається враховувати одну із сходових кліток, яка використовується службовим персоналом, та один із службових виходів з будинку, сполучені прямим проходом (коридором) з торговельною залюю, за умови, що відстань від найбільш віддаленої точки торговельної зали до такої сходової клітки чи виходу із будинку не перевищує зазначеної в таблиці 3 цих Норм, а також, що з кожного поверху є для покупців два окремих евакуаційних виходи. Влаштування евакуаційних виходів через розвантажувальні приміщення і комори (склади) не допускається.

8.5 У підприємствах роздрібної торгівлі торговельною площею до 150 м², які розміщуються в одноповерхових окремо розташованих будинках, вбудовано-прибудованих, прибудованих чи вбудованих об'ємах (приміщеннях) у будинки іншого призначення, допускається використовувати як другий евакуаційний вихід із торговельної зали вихід через групу неторговельних приміщень, за винятком комор і розвантажувальних приміщень.

Із неторговельних приміщень з одночасним перебуванням не більше як 50 осіб, якщо відстань від найвіддаленішої точки підлоги до виходу з цих приміщень не перевищує 25 м, допускається влаштувати один евакуаційний вихід.

8.6 За наявності на шляхах евакуації розсувних (обертюваних) дверей поряд з ними слід влаштувати двері, які відчиняються за напрямом евакуації і відповідають вимогам ДБН В. 1.1-7 до евакуаційних виходів.

Ширина кожного полотна двополотних евакуаційних дверей повинна бути не менше 0,8 м.

8.7 Ширину евакуаційних виходів (дверей) із торговельної зали слід визначати за розрахунком, виходячи з кількості людей, які евакуюються через цей вихід, згідно з таблицею 4, але приймати не менше 1,2 м.

Таблиця 4

Торговельні зали	Ступінь вогнестійкості будинку	Кількість людей на 1 м ширини евакуаційного виходу (дверей) у залах об'ємом, тис. м ³		
		до 5	більше 5 до 10	більше 10
Якщо площі основних евакуаційних проходів від площі зали складають:				
25 % і більше;	I, II	165	220	275
	III, IIIб, IV	115	155	-
	IIIа, IVа, V	80	-	-
менше 25 %	I, II	75	100	125
	III, IIIб, IV	50	70	-
	IIIа, IVа, V	40	-	-

8.8 Ширину основних евакуаційних проходів у торговельній залі слід приймати за розрахунком, але не менше, якщо торговельна площа:

- до 100 м² включно - 1,4 м;
- більше 100 м² до 150 м² включно - 1,6 м;
- більше 150 м² до 400 м² включно - 2,0 м;
- понад 400 м² - 2,5 м.

Площа проходів між турнікетами, кабінами контролерів-касирів (місцями реєстраторів розрахункових операцій) і проходів із зовнішнього боку від торговельної зали вздовж вузла розрахунку до площі основних евакуаційних проходів не включається.

8.9 У будинках I і II ступенів вогнестійкості в торговельних залах допускається розмішувати відкриті сходи типу С2 (чи пандуси) з першого до другого або з цокольного до першого поверху. Ці сходи чи пандуси допускається враховувати в розрахунку шляхів евакуації не більше ніж для половини кількості покупців, що перебувають у відповідній торговельній залі, а для евакуації решти покупців - передбачати не менше двох сходових кліток типу СК1.

Уклони маршів сходів та пандусів, їх ширину слід приймати згідно з ДБН В.2.2-9, при цьому ширину маршів відкритих сходів - не менше 1,45 м і не більше 2,5 м.

8.10 У зоні неторговельних приміщень допускається передбачати внутрішні сходові клітки для технологічного зв'язку між першим і підвальним (цокольным) поверхами, які не враховуються у розрахунку евакуації. Уклон маршів таких сходів допускається приймати 1:1,5, а їх ширина має бути не менше 1,2 м.

8.11 Влаштування у підприємствах торгівлі пасажирських ліфтів та ескалаторів здійснюється згідно з вимогами 9.1.5 і 9.1.6 цих Норм.

У розрахунку шляхів евакуації ескалатори та пасажирські ліфти не враховуються.

8.12 Підприємства торговельною площею більше 100 м², розташовані в будинках іншого призначення, слід відокремлювати від інших підприємств і приміщень протипожежними перешкодами (у будинках I ступеня вогнестійкості - протипожежними стінами 2-го типу, перегородками вогнестійкістю EI 60, перекриттями 2-го типу; у будинках II-III ступенів вогнестійкості - протипожежними стінами 3-го типу, перегородками 1-го типу, перекриттями 3-го типу; у будинках Ша, ШБ, IV, IVа ступенів вогнестійкості - протипожежними перегородками 2-го типу).

У разі розміщення підприємства торгівлі в будинку іншого призначення (кооперовані будинки, торговельні центри тощо) входи до торговельної зали допускається передбачати із загального вестибюля за умови виконання вимог 5.32 ДБН В.1.1-7 і забезпечення нормованої кількості евакуаційних виходів із торговельної зали, не враховуючи виходів через загальний вестибюль.

8.13 Для обмеження розповсюдження диму в будинках, у яких торговельні зали сполучаються між собою через відкриті прорізи у перекритті, слід влаштовувати резервуар диму, що являє собою димову зону, огорожену по периметру протидимовими завісами. Зазначені завіси можуть бути стаціонарними (нерухомими) або розміщеними на валу (барабані) і спускатися в разі спрацювання пожежної автоматики. Допускається як завіси використовувати будівельні конструкції, якщо вони не мають у них прорізів (отворів). Висота протидимових завіс визначається за розрахунком згідно зі СНиП 2.04.05.

8.14 У торговельних залах без природного освітлення повинні влаштовуватися системи протидимної вентиляції (димовидаляння). Необхідність влаштування системи димовидаляння у торговельних залах з природним освітленням визначається згідно з вимогами СНиП 2.04.05.

8.15 У разі необхідності встановлення на вікнах приміщень, де перебувають люди (у торговельних залах, службових, побутових приміщеннях), ґрат, останні повинні розкриватися, розсуватися або зніматися.

Встановлювати стаціонарні (незнімні) ґрати дозволяється у коморах, складах, касах та в інших випадках, передбачених чинними нормативними документами.

8.16 У будинках I, II, III, Ша, ШБ ступенів вогнестійкості опорядження стін, стель торговельних залів підприємств торгівлі повинно передбачатися з негорючих матеріалів або матеріалів з показниками пожежної безпеки не вище ніж Г2, В2, Д2, Т2.

Будівельні матеріали, що застосовуються на шляхах евакуації (коридорах, сходових клітках, сходах, ліфтових холах, вестибюлях) будинків підприємств торгівлі, мають відповідати вимогам 5.24 ДБН В. 1.1-7. При цьому на шляхах евакуації не допускається використовувати килимові покриття.

Матеріали підлог в усіх приміщеннях мають відповідати вимогам 4.38 ДБН В.2.2-9.

8.17 Автоматичними установками пожежогасіння повинні бути обладнані будинки та приміщення підприємств торгівлі, у тому числі речові, продуктово-речові ринки:

- будинки I, II ступенів вогнестійкості, площа протипожежних відсіків яких збільшена згідно з приміткою 1 таблиці 2 цих Норм;
- двоповерхові будинки із розміщенням торговельних залів на двох поверхах із загальною торговельною площею більше 3500 м²;
- будинки із розміщенням торговельних залів на трьох та більше поверхах - незалежно від їх загальної торговельної площі;
- підприємства із загальною торговельною площею 150 м² та більше або їх загальною площею 400 м² і більше, які розташовані у підвальних, підземних поверхах.

8.18 Автоматичними установками пожежної сигналізації повинні бути обладнані будинки та приміщення підприємств торгівлі:

- продуктові ринки;
- магазини і ринки, які не увійшли до 8.17.

Примітка 1. Автоматичних установок пожежної сигналізації допускається не передбачати у приміщеннях вбиралень (туалетів), умивальних, кімнатах особистої гігієни жінок, охолоджуваних камерах, мийних, парильних, мильних, душових, залах басейнів, приміщеннях для зберігання та готування до продажу м'яса, риби, фруктів, овочів (у негорючій упаковці) та інших приміщеннях з мокрим процесом, вентиляторних, насосних, бойлерних та інших приміщеннях для інженерного обладнання будинків, в яких відсутні горючі матеріали.

Примітка 2. Необхідність обладнання автоматичними установками пожежної сигналізації будинків та приміщень підприємств торгівлі, зазначених у 8.17, визначається необхідністю керування інженерними системами протипожежного захисту (оповіщення про пожежу, протидимного захисту, внутрішнього протипожежного водопроводу, освітлення безпеки, елементами заповнення прорізів у протипожежних перешкодах тощо).

Примітка 3. Під час визначення необхідності обладнання будинків і приміщень підприємств торгівлі установками автоматичного пожежогасіння та пожежної сигналізації слід також дотримуватися вимог НАПБ Б.06.004 та інших відповідних нормативних документів.

8.19 Проектування автоматичних установок пожежогасіння і пожежної сигналізації слід виконувати згідно з вимогами ДБН В.2.5-13.

8.20 Підприємства торгівлі повинні обладнуватися системами оповіщення про пожежу та керування евакуацією людей у разі пожежі згідно з вимогами ДБН В.1.1-7.

8.21 Необхідність улаштування внутрішнього та зовнішнього протипожежного водопроводу, кількість пожежних гідрантів (водойм, резервуарів), кількість вводів у будинок, витрати води на внутрішнє та зовнішнє пожежогасіння, кількість струменів від пожежних кранів визначається виходячи з вимог СНиП 2.04.01 і СНиП 2.04.02.

8.22 Пожежні крани повинні розміщуватись у вбудованих або навісних шафах, які мають отвори для провітрювання і пристосовані для опломбування та візуального огляду їх без розкриття.

Конструкція шафи пожежного крана повинна передбачати, окрім розміщення в ній пожежного крана діаметром 50 мм або 65 мм (укомплектованого пожежним рукавом відповідного діаметра та стволем), пожежного кран-комплекту з напівжорстким рукавом діаметром не менше 25 мм, виконаного згідно з ДСТУ 4401-1, що приєднаний до пожежного стояка через вхідний запірний вентиль, а також двох вогнегасників.

Зовнішнє оформлення дверей пожежних шаф повинно відповідати вимогам ДСТУ ISO 6309.

Примітка. Витрати води на внутрішнє пожежогасіння та необхідна кількість струменів приймається для пожежних кранів без урахування струменів та витрат пожежних кран-комплектів.

8.23 Сигнали на запускання пожежних насосів, відкривання засувки на обвідній лінії водомірного вузла мають надходити від кнопок дистанційного пуску, які встановлені у шафах по-

жежних кранів, приміщенні пожежного поста та автоматично від датчиків положення запірних вентилів пожежних кранів і кран-комплектів (у разі відкриття наполовину будь-якого запірного вентиля).

У разі встановлення внутрішніх пожежних кранів на живильних трубопроводах водозаповнених спринклерних установок відповідно до ДБН В.2.5-13 встановлення кнопок дистанційного пуску насосів біля пожежних кранів не потрібно.

У шафах пожежних кранів слід також передбачати кнопки дистанційного відкривання поповерхових клапанів димовидаляння та підпору повітря і вмикання вентиляторів протидимного захисту.

9 ІНЖЕНЕРНЕ ОБЛАДНАННЯ

9.1 Ліфти

9.1.1 Кількість та вантажопідйомність вантажних ліфтів слід визначати розрахунком і приймати за чинними нормами оснащення згідно з НПАОП 0.00-1.02 з урахуванням класифікації груп магазинів, а також засобів механізації, які передбачаються для розвантаження і завантаження ліфтів.

Мінімально необхідну кількість вантажних ліфтів слід визначати з урахуванням розрахунку вантажопотоків.

9.1.2 Перед вантажними ліфтами на кожному поверсі обслуговування мають передбачатися розвантажувальні площадки, що не включаються до складу мінімальної розрахункової площі групи приміщень для приймання, зберігання і готування товарів до продажу.

Ширина розвантажувальних площадок повинна бути не менше ширини ліфтів, що виміряна за зовнішніми габаритами з урахуванням огорожувальних конструкцій.

Глибину площадки слід визначати без урахування ширини коридорів, які до неї прилягають.

9.1.3 Виходи з вантажних ліфтів у підземному і підвальному поверхах влаштовують згідно з 4.34 ДБН В.1.1-7.

9.1.4 Для вертикального технологічного зв'язку між приміщеннями магазину допускається застосування малих вантажних ліфтів вантажопідйомністю 40 кг, 100 кг і 250 кг згідно з ГОСТ 8824, ДСТУ ISO 4190-3.

Малі вантажні ліфти із двома зупинками і висотою підйому не більше 5,2 м, що поставляються в комплекті з незахищеною металокаркасною шахтою, можуть встановлюватися без влаштування протипожежних перегородок і перекриттів; вхід до цих ліфтів у підземному, підвальному і цокольному поверхах слід передбачати через тамбур-шлюз.

9.1.5 У разі розташування торговельних залів на трьох і більше поверхах слід передбачати встановлення пасажирських ліфтів згідно з ДСТУ ISO 4190-1, ДСТУ ISO 4190-2, ДСТУ ISO 4190-6, ДСТУ EN 81-1, ДСТУ EN 81-2, НПАОП 0.00-1.02.

Кількість та вантажопідйомність пасажирських ліфтів слід визначати з урахуванням розрахунку пасажиропотоків.

Усі ліфти в будинках торговельних підприємств мають бути розраховані на роботу в режимі "Пожежна безпека" згідно з вимогами НАПБ Б.01.007.

9.1.6 У разі розміщення торговельної зали торговельною площею 1000 м² і більше на четвертому поверсі і вище, як правило, слід встановлювати ескалатори, які передбачають згідно з ДСТУ ISO 9589 та ДСТУ EN 115.

Допускається за завданням на проектування встановлення пасажирських ліфтів або ескалаторів у магазинах меншої поверховості, а також за площі торговельної зали менше 1000 м².

9.1.7 У магазинах з торговельними залами, розташованими в двох і більше рівнях, слід встановлювати не менше одного пасажирського ліфта з глибиною кабіни не менше 2,1 м, призначеного

для переміщення інвалідів (у тому числі на кріслах-колясках), згідно з вимогами ДБН В.2.2.9, ДБН В.2.2-17 і ДСТУ pr EN 81-70.

9.1.8 За наявності перепадів рівнів (позначок) у межах торговельних залів магазинів менше висоти поверху і неможливості влаштування пандуса слід передбачати спеціальні підйомники для інвалідів (у тому числі на кріслах-колясках), які переміщуються вертикально або похило вздовж сходового маршу (згідно з ДСТУ ISO 9386-1 і ДСТУ ISO 9386-2). При цьому ширина платформи підйомника повинна бути не менше 0,9 м, а її глибина - не менше 1,2 м.

9.1.9 Машинні відділення ліфтів і вантажні підйомники магазинів не допускається розташовувати безпосередньо під житловими приміщеннями і суміжно з ними, над приміщеннями з постійним перебуванням в них людей (крім персоналу, що обслуговує ліфти і підйомники).

9.2 Сміттєвидалення та пилоприбирання

9.2.1 Сміттєпроводи (за відсутності пневматичної або вакуумної системи сміттєвидалення) слід передбачати в п'ятиповерхових магазинах. Необхідність влаштування сміттєпроводів у магазинах меншої поверховості визначається завданням на проектування.

Для магазинів, не обладнаних сміттєпроводами, за завданням на проектування і з урахуванням додатків П і Р слід передбачати сміттєзбірну камеру, приміщення для механізованого пресування паперових і деревно-стружкових відходів, камеру для зберігання харчових відходів.

9.2.2 Сміттєпровід і сміттєзбірна камера щодо конструкції та розміщення повинні відповідати вимогам ДСТУ Б В.2.5-34 і ДБН В.2.2-9.

9.2.3 Централізовану або комбіновану систему вакуумного пилоприбирання слід передбачати в магазинах торговельною площею 6500 м² і більше. Необхідність систем пилоприбирання в магазинах меншої торговельної площі встановлюється завданням на проектування.

9.2.4 При проектуванні комбінованої системи вакуумного пилоприбирання радіус обслуговування одним приймальним клапаном повинен бути не більше 50 м.

9.2.5 За відсутності централізованої або комбінованої системи вакуумного пилоприбирання влаштування камери чищення фільтрів пилососів визначається завданням на проектування.

9.3 Водопостачання і каналізація

9.3.1 Будинки підприємств, роздрібною торгівлі необхідно обладнати господарсько-питним водопроводом холодної і гарячої води, каналізацією, зливостокми і внутрішнім протипожежним водопроводом, що проектується згідно зі СНиП 2.04.01. Допускається не передбачати внутрішній водопровід і каналізацію в будинках непродовольчих магазинів торговельною площею до 150 м², якщо вони проектується в районах, у яких немає каналізаційних мереж, передбачаючи при цьому біотуалети.

9.3.2 При застосуванні холодильних машин із водяним охолодженням конденсатора необхідно проектувати систему оборотного водопостачання.

9.3.3 Системи водопостачання підприємств торгівлі, розміщених у будинках іншого призначення або прибудованих до них, слід проектувати з окремими гілками, на яких встановлюються водолічильники, а системи каналізації цих підприємств слід проектувати з окремими випусками.

9.3.4 Прокладання трубопроводів і стояків водопроводу та каналізації через приміщення підприємств торгівлі, вбудованих та вбудовано-прибудованих в житлові будинки, слід проводити з урахуванням вимог 5.20 і 5.22 ДБН В.2.2-15 та СНиП 2.04.01.

9.3.5 У приміщеннях для зберігання прибирального інвентаря необхідно встановлювати трапи і раковини зі змішувачами на системах холодного і гарячого водопостачання. У приміщеннях для готування продовольчих товарів до продажу слід встановлювати раковини і мийні ванни. У залах непродовольчих магазинів торговельною площею більше 8500 м² і в залах про-

довольчих магазинів торговельною площею більше 1000 м² слід передбачати трапи і поливальні крани для мокрого прибирання підлоги. Шлюз у камері харчових відходів повинен бути обладнаний раковиною, мийкою для миття бачків і трапом. Трап необхідно встановлювати також у приміщеннях рибних магазинів, якщо ці приміщення запроектовані з акваріумами.

9.4 Теплопостачання, опалення, вентиляція та кондиціонування повітря

9.4.1 Будинки підприємств роздрібною торгівлі необхідно обладнувати опаленням і вентиляцією, що проектується згідно зі СНиП 2.04.05.

Системи кондиціонування повітря слід проектувати за завданням на проектування. При цьому в приміщеннях мають підтримуватися оптимальні параметри мікроклімату внутрішнього повітря щодо температури і відносної вологості.

Розрахункові температури повітря і вимоги до повітрообміну в приміщеннях слід приймати відповідно до таблиці 5.

9.4.2 Будинки магазинів необхідно підключати до систем централізованого теплопостачання через індивідуальний тепловий пункт (ІТП), обладнаний приладами обліку теплоспоживання. Вбудовані в будинки іншого призначення або прибудовані до них магазини слід обладнувати окремими системами або гілками систем зі своїми приладами обліку теплоспоживання, які розташовуються в приміщенні ІТП. Допускається забезпечувати теплопостачання вбудованих магазинів площею до 150 м² від загальнобудинкових систем теплоспоживання.

У разі неможливості приєднання будинку магазину до централізованого теплопостачання, а також в інших випадках при техніко-економічному обґрунтуванні і за наявності дозвільної документації до складу проекту будинку має входити місцева котельня, яку слід проектувати згідно з СНиП П-35 і ДБН В.2.5-20.

Таблиця 5

Приміщення		Розрахункова температура взимку, °С	Кратність повітрообміну, год ¹	
			Приплив	Витяжка
Торговельні зали продовольчих магазинів	площею 250 м ² і менше	14	-	1
	площею більше 250 м ²	14	За розрахунком	
Торговельні зали універсальних і непродовольчих магазинів	площею 250 м ² і менше	16	-	1
	площею більше 250 м ²	16	За розрахунком	
Розвантажувальні приміщення		10	За розрахунком	
Приміщення готування товарів до продажу, комплектувальні, прийомочні		18	2	1
Демонстраційні зали		18	За розрахунком	
Приміщення для пральних машин і прасувальні		18	1	2
Білизняна		18	-	0,5
Розрубочні		10	3	4
Комори	хліба і кондитерських виробів	16	-	0,5
	гастрономічних товарів, риби, молока, фруктів, овочів, солінь, вина, пива, напоїв	8	-	1
	взуття, парфумів, побутової хімії	16	-	2
	інших товарів	16	-	0,5
Камери охолоджені		За технологічним завданням		
Камера для сміття не охолоджувана		-	-	1

Кінець таблиці 5

Приміщення		Розрахункова температура взимку, °С	Кратності повітрообміну, год ¹	
			Приплив	Витяжка
Приміщення для зберігання пакувальних матеріалів і інвентаря		18	-	0,5
Майстерні		18	2	3
Машинне відділення установок технологічного холодопостачання	з повітряним охолодженням	5	За розрахунком	
	з водяним охолодженням	5	-	3
Канторські приміщення, кімната персоналу, приміщення охорони, пожежного поста, АСК		18	1	1
Гардеробні, кімната для прийому їжі		18	-	1
Туалети		16	-	100 м ³ на один унітаз
Душові		25	-	5
<p>Примітка 1. Магазины, що розташовуються в підземних поверхах будинків або під поверхнею землі, необхідно проектувати із системами механічної припливно-витяжної вентиляції незалежно від площі торговельної зали. Повітрообмін для всіх приміщень цих магазинів визначається розрахунком, але не менше 30 м³/год на одного покупця і 60 м³/год на одного працівника.</p> <p>Примітка 2. У приміщеннях, де проектується кондиціонування повітря, що забезпечує оптимальні параметри повітря протягом усього року, систему опалення необхідно розраховувати на підтримку температури + 12 °С.</p>				

9.4.3 Для опалення торговельних залів та інших приміщень площею 400 м² і більше слід проектувати окремі гілки, оснащені регуляторами температури. На опалювальних приладах решти приміщень необхідно встановлювати термостатичні клапани. У приміщеннях, де проектується кондиціонування повітря, що забезпечує оптимальні параметри повітря протягом усього року, регулятори температури і термостатичні клапани в системі опалення встановлювати не потрібно.

9.4.4 Системи опалення магазинів слід проектувати з пристроями, що забезпечують програмне зменшення теплової потужності в неробочий час. При цьому температура в торговельних залах не повинна опускатися нижче +10 °С.

9.4.5 Вентиляцію і кондиціонування повітря в торговельних залах магазинів необхідно розраховувати, виходячи з площі 6 м² на одну людину в магазинах меблів, музичних, книжкових, спортивних, ювелірних, а також у магазинах аудіо-, відео-, побутової та оргтехніки. В інших магазинах слід приймати 5 м² на людину.

9.4.6 При проектуванні припливно-витяжної вентиляції торговельних залів витрати припливного і витяжного повітря мають бути однаковими.

9.4.7 Повітряно-теплові завіси необхідно проектувати в магазинах, розташованих у населених пунктах, де зимова температура зовнішнього повітря (параметри Б) дорівнює мінус 15 °С і нижче в таких випадках:

- на входах для покупців у магазинах, торговельна площа яких перевищує 150 м²;
- на входах для покупців у ринках торговельною площею більше 600 м²;
- на воротах розвантажувальних приміщень продовольчих магазинів торговельною площею більше 1500 м²;
- на воротах розвантажувальних приміщень непродовольчих магазинів торговельною площею більше 2500 м²;
- за наявності постійних робітників у безпосередній близькості від вхідного прорізу.

В інших випадках допускається проектування повітряно-теплових завіс за завданням на проектування.

9.4.8 Системи вентиляції магазинів, вбудованих у будинки іншого призначення або прибудовані до них, слід проектувати окремими від систем вентиляції цих будинків.

Якщо продаж продовольчих і непродовольчих товарів передбачається в різних залах одного магазину, системи вентиляції цих залів мають бути роздільними.

Системи витяжної вентиляції з комор необхідно проектувати окремими від систем вентиляції інших приміщень. Допускається об'єднувати ці системи у разі встановлення протипожежних клапанів у місцях перетинання повітроводами перегородок комор відповідно до вимог СНиП 2.04.05.

9.4.9 У залах, де продаються товари побутової хімії, рециркуляція не допускається.

9.5 Електропостачання та електрообладнання

9.5.1 Електрообладнання будинків та споруд підприємств роздрібної торгівлі слід проектувати згідно з вимогами ДБН В.2.5-23, ДБН В.2.5-27, ДБН В.2.5-28, ПУЭ, ПУЕ, НПАОП 40.1-1.21, НПАОП 40.1-1.32, ДСТУ Б В.2.5-38, ГОСТ 7396.1, СНиП 3.05.06, ВСН 97, ВСН 205.

9.5.2 Електроприймачі підприємств роздрібної торгівлі стосовно забезпечення надійності електропостачання слід відносити:

до I категорії - електроприймачі систем протипожежного захисту (системи внутрішнього протипожежного водопроводу, автоматичні установки пожежогасіння та пожежної сигналізації, системи протидимного захисту; електроприймачі ліфтів для транспортування пожежних підрозділів, евакуаційного та аварійного освітлення, систем оповіщення про пожежу та керування евакуацією людей); систем охоронної сигналізації, сигналізації загазованості, а також інші електроприймачі, що мають живитися за I категорією надійності згідно з ПУЕ;

до II категорії - усі інші електроприймачі за торговельної площі більше 2000 м², електроприймачі за торговельної площі від 250 м² до 2000 м², крім вказаних в I категорії;

до III категорії - електроприймачі за торговельної площі підприємств торгівлі менше 250 м², крім вказаних у I категорії.

9.5.3 Живильні лінії холодильних установок, касових апаратів, аварійного освітлення, світлової реклами, освітлення вітрин, охоронної та пожежної сигналізації повинні бути самостійними, починаючи від увідно-розподільного пристрою. Відключення зазначених споживачів не повинно бути пов'язане з відключенням решти споживачів.

9.5.4 Кабельні лінії і системи електропроводки повинні відповідати вимогам пожежної безпеки згідно з додатком Т ДБН В.2.2-9.

9.5.5 В усіх підприємствах торгівлі слід передбачати блокування систем вентиляції від сигналу автоматичних установок пожежогасіння та (або) пожежної сигналізації чи централізоване відключення їх із доступного місця за відсутності зазначених установок.

9.5.6 В усіх підприємствах торгівлі повинно бути передбачене підведення електроживлення для рекламного оформлення фасадів, світлових табло, вітрин і різноманітних видів реклами в інтер'єрах підприємства.

При цьому світлова реклама підприємств торгівлі повинна бути встановлена так, щоб у нічний час доби не освітлювати житлові приміщення вище 5 лк.

9.5.7 У підприємствах торгівлі повинно передбачатися евакуаційне освітлення і слід встановлювати світлові покажчики "Вихід", враховуючи вимоги ДБН В.2.5-28.

У торговельних залах, а також над касовими апаратами слід встановлювати світильники аварійного освітлення.

9.5.8 Блискавкозахист будинків та споруд підприємств торгівлі повинен виконуватися згідно з ДСТУ Б В.2.5-38.

9.5.9 Автоматизація та диспетчеризація інженерного обладнання, контроль та сигналізація довибухонебезпечних концентрацій паливного газу виконується у відповідності з вимогами ДБН В.2.2-9, ДБН В.2.3-15, ДБН В.2.5-13, ДБН В.2.5-20, СНиП 2.04-.01, СНиП 2.04.05, СНиП 3.05.06, СНиП 3.05.07, СНиП П-35, ПУЭ, НПАОП 40.1-1.32, ВСН 205, ВСН 60.

9.6 Системи зв'язку та сигналізації

9.6.1 Будинки і споруди підприємств торгівлі повинні обладнуватися мережами і пристроями, а за необхідності мати окремі приміщення для організації телекомунікацій загального користування (зв'язку, телебачення, проводового мовлення).

9.6.2 Згідно з завданням на проектування будинки і споруди підприємств торгівлі можуть бути обладнані додатково мережами і пристроями:

- відомчої АТС;
- систем передачі даних (проводових та безпроводових);
- локальної комп'ютерної мережі для автоматизації технологічних процесів;
- відомчого телебачення;
- мікростільникового зв'язку;
- звукопідсилення для трансляції фонових музичних програм та відомчих повідомлень;
- технічних засобів охоронної сигналізації;
- відеонагляду;
- системи контролю доступу.

9.6.3 Мережі систем зв'язку, як правило, повинні об'єднуватися в комплекси і будуватися на базі єдиного інформаційного простору з використанням структурованих кабельних систем.

9.6.4 Системи звукопідсилення будинків і споруд підприємств торгівлі можуть виконуватися суміщеними з комунікаціями систем оповіщення про пожежу і керування евакуацією людей при забезпеченні вимог ДБН В. 1.1-7.

9.6.5 Розрахунок ємності лінійних споруд мережі зв'язку будинків і споруд підприємств торгівлі слід виконувати згідно з ВБН В.2.2-45-1 із забезпеченням можливості обов'язкового встановлення абонентських кінцевих пристроїв у приміщеннях адміністрації та чергового персоналу, а також у приміщеннях інформаційних та технологічних служб.

9.6.6 Приєднувальні пристрої проводового мовлення встановлюються в адміністративних приміщеннях, приміщеннях чергового персоналу.

9.6.7 Вертикальне прокладання мереж зв'язку та сигналізації у будинках і спорудах підприємств торгівлі, як правило, повинно передбачатися приховано в окремих трубах-стояках із влаштуванням згідно з ВСН 600 окремих поверхових розподільних монтажних шаф систем зв'язку та сигналізації.

9.6.8 Прокладання мереж зв'язку та сигналізації від поверхових розподільних шаф і вводи їх до адміністративних та службових приміщень повинні виконуватися приховано.

Конструкції вводів повинні мати можливість вільного прокладання, доповнення і заміни кабелів і проводів абонентських мереж.

9.6.9 Проектом необхідно передбачати заходи, що захищають від несанкціонованого проникнення в монтажні розподільні шафи і інші споруди, приміщення та до обладнання мереж зв'язку і сигналізації.

9.6.10 Антенні пристрої систем ефірного телебачення, супутникового зв'язку і телебачення повинні розташовуватися в тих місцях, де вони не погіршують архітектурного вигляду будинків.

Як правило, розміщувати їх необхідно на покрівлі будинків з урахуванням додаткових механічних навантажень. Розміщення антенних пристроїв на фасадних стінах, балконах не допускається.

9.6.11 Блискавкозахист радіостояків ліній мережі проводового мовлення, щогл телеантен (у тому числі і супутникових) виконується згідно з ДСТУ Б В.2.5-38, ВСН 60, ВСН 1.

Заходи щодо вирівнювання потенціалів металевих частин обладнання систем зв'язку та сигналізації згідно з НПАОП 40.1-1.32 визначаються комплексно для всього електрообладнання будинків та комплексів, а також інших металевих конструкцій.

9.6.12 Будинки і споруди підприємств торгівлі рекомендується обладнувати відомчою охоронною сигналізацією. Обсяги охоронної сигналізації визначаються завданням на проектування.

9.6.13 Охоронною сигналізацією повинні обладнуватися приміщення протипожежної автоматики, електрощитові, венткамери протидимних установок, входи до технічних поверхів та виходи на покрівлю будинку, входи до машинного відділення ліфтів тощо з виведенням сигналу на пульт чергового диспетчерської сигналізації або пульт централізованого нагляду служби охорони.

Організаційно-технічні заходи щодо передавання сигналів охоронної сигналізації службам відомчої або державної охорони визначаються взаємно погодженим завданням на проектування.

9.6.14 Вимоги щодо обладнання будинків і споруд підприємств торгівлі автоматичною пожежною сигналізацією та системою оповіщення про пожежу та керування евакуацією людей викладені в розділі 8.

10 ВИМОГИ ДО ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ

10.1 Огороджувальні конструкції будинку слід проектувати так, щоб розрахункові значення величин опору теплопередачі, визначені з урахуванням теплопровідних включень, були не менше нормативних значень, встановлених ДБН В 2.6-31. Конструкції вікон і вітрин повинні відповідати вимогам опору теплопередачі і повітропроникності, встановленим ДБН В 2.6-31.

10.2 Величини теплової потужності системи опалення і річного теплоспоживання системою опалення будинку, віднесені до одного квадратного метра загальної площі, не повинні перевищувати контрольних показників, встановлених СНиП 2.04.05.

10.3 Припливні вентиляційні системи приміщень, обладнаних витяжною вентиляцією з механічним спонуканням, необхідно проектувати, як правило, з утилізаторами тепла витяжного повітря.

10.4 Холодильні машини системи технологічного холодопостачання слід, як правило, проектувати з пристроями, що дозволяють відводити повністю або частково теплоту конденсації холодильного агента в системи теплоспоживання.

Системи теплоспоживання необхідно, як правило, проектувати з пристроями, що дозволяють використовувати повністю або частково теплоту конденсації холодильного агента.

10.5 У будинках з кондиціонуванням повітря при обґрунтуванні слід застосовувати системи теплоспоживання, що використовують поновлювані джерела енергії, у тому числі енергію навколишнього середовища, перетворену в теплових насосах.

10.6 Якщо тиск води на вводі водопроводу в будинок перевищує необхідний проектний напір більш ніж на 0,1 МПа, необхідно встановлювати на вводі регулятори тиску "після себе".

10.7 Водопідігрівачі гарячого водопостачання слід проектувати з пристроями, що автоматично перекидають потік теплоносія в години неробочого часу.

ДОДАТОК А
(обов'язковий)

Таблиця А.1 - КЛАСИФІКАЦІЯ ОСНОВНИХ ТИПІВ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ (МАГАЗИНІВ)

Загальна характеристика підприємства	Класифікаційна група	Типи магазинів з однаковим співвідношенням торговельних і неторговельних площ
ПРОДОВОЛЬЧІ		
Магазини з універсальним асортиментом	Ш	"Універсам" (супермаркет), "Гастроном", "Дієтичні продукти", "Продукти"
Спеціалізовані магазини з широким асортиментом	ШП	"Хліб", "Кондитерські вироби"
	ШПП	"Риба", "М'ясо"
	ШПП	"Овочі-фрукти"
Спеціалізовані магазини з вузьким або обмеженим асортиментом	ШП	"Міні-продукти" (мінімаркет), "Соки-джеми", "Напої"
НЕПРОДОВОЛЬЧІ		
Магазини з універсальним асортиментом	ІН	"Універмаг", "Дитячий світ", "Будинок торгівлі"
Спеціалізовані магазини з широким асортиментом	ІНН	"Товари для молодят", "Товари для жінок", "Товари для чоловіків", "Товари для молоді", "Товари для дітей", "Товари для ветеранів", "Одяг", "Взуття", "Маляtko"
Спеціалізовані магазини з повним асортиментом	ІНН	"Господарські товари", "Побутова хімія", "Спорт і туризм", "Побутова техніка"
	ІВН	"Меблі", "Будматеріали"
	ІВН	"Галантерея-парфуми", "Радіо-аудіо-відео-фототовари", "Оргтехніка", "Годинники", "Ювелірні вироби"
Спеціалізовані магазини з вузьким або обмеженим асортиментом	ІВН	"Книжки", "Квіти", "Природа", "Насіння", "Мисливець"
	ІВН	"Комісійний", "Антикварний"

ДОДАТОК Б
(обов'язковий)

**ВИМОГИ ДОСТУПНОСТІ ДЛЯ ІНВАЛІДІВ ТА
ІНШИХ МАЛОМОБІЛЬНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ**

Б.1 Доступність для маломобільних відвідувачів повинна бути забезпечена у першу чергу в підприємствах роздрібною торгівлі: продовольчих магазинах (універсамах, супермаркетах, гастрономах, магазинах дієтичних продуктів і спеціалізованих магазинах) та непродовольчих магазинах (універмагах, магазинах "Дитячий світ" та спеціалізованих магазинах), а також у торговельних центрах.

Б.2 Для особистого транспорту інвалідів на автостоянках при підприємствах роздрібною торгівлі слід виділяти із загальної кількості місць для підприємств торговельною площею:

- від 400 м² до 1000 м² - не менше 15 % місць;
- більше 1000 м² - не менше 10 % місць;
- менше 400 м² - не менше одного місця.

Місця для транспортних засобів інвалідів повинні розміщуватися не далі 50 м від спеціалізованого входу для маломобільних покупців.

Б.3 Залежно від прийнятого у завданні на проектування прийому організації обслуговування маломобільних покупців можливі два варіанти проектування внутрішнього архітектурного середовища.

Варіант "А". Пристосуванню для маломобільних відвідувачів підлягають усі приміщення торговельного підприємства, відкриті для покупців: торговельні зали, відділи замовлень, кафетерії, приміщення для приймання скляної тари, кабінети адміністрації. У цьому випадку необхідно забезпечувати умови доступності, безпеки, інформаційності та зручності для цієї категорії покупців по всьому будинку, незалежно від поверховості згідно з ДБН В.2.2-9 і ДБН В.2.2-17.

Варіант "Б". Створення умов для купівлі товарів повного асортименту у спеціально виділеному приміщенні для маломобільних покупців. Додаткові приміщення чи спеціальні зони для обслуговування даного контингенту повинні розміщуватися у зручному зв'язку із зовнішніми входами.

Б.4 Торговельне обладнання повинно забезпечувати доступність вибору товару усім контингентам покупців, у тому числі особам на кріслах-колясках.

Б.5 Комплектація та розміщення обладнання у торговельних залах, доступних інвалідам, повинні бути розраховані на обслуговування осіб, які пересуваються на кріслах-колясках самостійно та з супровідниками, інвалідів на милицях, а також сліпих.

Столи, прилавки, розрахункові площини касових кабін (місць реєстраторів розрахункових операцій) слід розташовувати на висоті, яка не перевищує 0,8 м від рівня підлоги.

Максимальна глибина полиць (у разі під'їзду впритул) повинна бути не більше 0,5 м.

Б.6 Розміри проходів між рядами торговельного обладнання визначаються виходячи із габаритів засобів пересування інвалідів у процесі їхнього руху та зон досяжності товарів.

Усі розміри проходів (крім одностороннього) повинні забезпечувати можливість повного розвороту на 360°, а також фронтального обслуговування інвалідів на кріслі-колясці разом із супровідниками.

У разі організації двох смуг руху ширина проходу для універсамів, супермаркетів та оптових ринків (торговельною площею понад 650 м²) повинна бути не менше 2,0 м.

Б. 7 У тих торговельних залах, де для покупців передбачені полиці заввишки більше 0,9 м, слід забезпечувати додаткові полиці чи частину основного прилавка зниженої (зменшеної) висоти від 0,7 м до 0,8 м від підлоги.

Б.8 Як мінімум один із контрольних касових постів (вузлів розрахунку) у залі має бути обладнаний згідно з вимогами доступності для інвалідів. Ширина проходу такого вузла розрахунку повинна бути не менше 1,1м.

Б.9 Різні пристрої, що використовуються у магазинах для пересування візків з товарами, не повинні перешкоджати рухові інвалідів у кріслах-колясках. Для цього слід передбачати дублюючий прохід.

Б. 10 Для акцентування уваги покупців з ослабленим зором на необхідній інформації слід використовувати світлові покажчики, табло та піктограми, а також контрастне колірне рішення елементів інтер'єру. Піктограмам і покажчикам для виділення товарних груп у торговельній залі рекомендується присвоювати (надавати) лідируючі кольори.

ДОДАТОК
В
(довідковий)

**Таблиця В.І - ПЛОЩІ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК МАГАЗИНІВ, РИНКІВ І
РИНКОВИХ КОМПЛЕКСІВ**

Найменування та величина підприємств	Одиниця виміру	Питомий показник площі ділянки згідно з ДБН 360	Площа ділянки	
			рекомендована за нормами	допустима (скорочена на 25%)
Магазини продовольчих та непродовольчих товарів торговельною площею, м ² :				
25	га на 100 м ² торг. пл.	0,08 (0,12)	0,02 (0,03)	0,015(0,02)
50	"-	"- (0,1)	0,04 (0,05)	0,03 (0,04)
75	"-	"- "-	0,06 (0,06)	0,045 (0,06)
100	"-	"- (0,8)	0,08	0,06
150	"-	"-	0,12	0,09
250	"-	"-	0,2	0,15
400	"-	0,08-0,06	0,32-0,24	0,18
650	"-	"-	0,5-0,4	0,3
1000	"-	0,06-0,04	0,6-0,4	0,3
1500	"-	"-	0,9-0,6	0,45
2000	"-	0,04-0,02	0,8-0,4	0,6
2500	"-	"-	1,0-0,5	0,4
4000	"-	0,02	0,8	0,6
6500	"-	"-	1,3	1,0
Ринки і ринкові комплекси торговельною площею, м ² :				
600	м ² на 1м ² торг. пл.	14	0,8	0,6
1000	"-	7	0,7	0,5
3000	"-	"-	2,1	1,6
5000	"-	"-	3,5	2,6
<p>Примітка 1. У таблиці вказані площі для магазинів, що стоять окремо, розташованих на самостійних ділянках. У випадку розміщення магазинів у житлових та громадських будинках, у тому числі у складі торговельних центрів, площа їх ділянок приймається за місцевими умовами згідно з вимогами ДБН 360, табл.6.1*.</p> <p>Примітка 2. У дужках наведені площі ділянок для малих магазинів, що розташовуються у сільській місцевості.</p>				

ДОДАТОК Г
(довідковий)

**РЕКОМЕНДОВАНИЙ ПЕРЕЛІК ЕЛЕМЕНТІВ ДОДАТКОВОГО
ОБСЛУГОВУВАННЯ ПОКУПЦІВ У МАГАЗИНАХ**

- *Відділ замовлень, у тому числі комплектація подарункових наборів.
- *Підприємства харчування (у тому числі кафетерій, сок-бар).
Розкрій тканин і підшивання штор.
Дрібне переробляння швейних виробів, куплених у магазині.
- *Демонстрація нових товарів.
Гравіювання виробів.
Розтягнення взуття та головних уборів.
- *Організація місць відпочинку покупців.
- *Організація дозвілля дітей.
- *Ігрові автомати.
Аптечний кіоск.
- *Зберігання дитячих колясок.
- *Аудіо-відеозаписи, їх прослуховування та перегляд.
- *Пункт приймання замовлень на виготовлення кіно- і фотопродукції.
Виконання замовлень на виготовлення кіно- і фотопродукції.
- *Бюро обслуговування покупців:
доставляння товарів додому; приймання на зберігання речей і продуктів; пакування товарів, придбаних у різних відділах магазину; замовлення таксі; довідкове бюро.
- Ксерокопіювання, виготовлення візиток, брошурувальні роботи.
- *Пункти обміну валюти.
- *Туристичні агенції.
- *Транспортні агенції.
Телефонні послуги, факсимільний зв'язок, поштові послуги.
- *Демонстрація і продаж супутніх товарів.
Приймання замовлень на виконання ремонтно-будівельних або монтажних робіт із використанням товарів, які придбані в різних відділах магазину.
- ** Кулінарний цех із виготовлення харчової продукції з її реалізацією.
- *** Дрібний ремонт металовиробів, ювелірні роботи, ремонт годинників.
- ****Перукарня.

Примітка 1. Види послуг, відмічені знаком *, допускаються в продовольчих магазинах (з урахуванням додатка Ж).

Примітка 2. Види послуг, відмічені знаком **, допускаються в продовольчих магазинах з реалізацією продукції на площі торговельної зали або підприємства харчування швидкого обслуговування в даних магазинах.

Примітка 3. Види послуг, відмічені знаком ***, допускаються в торговельних центрах.

Примітка 4. Усі наведені види послуг (крім відмічених знаками * і ****) допускаються в непродовольчих магазинах (з урахуванням додатка Ж).

ДОДАТОК Д
(довідковий)

Таблиця Д.1 - ПИТОМІ ПОКАЗНИКИ МІНІМАЛЬНОЇ ПЛОЩІ ВІДДІЛУ ЗАМОВЛЕНЬ

Найменування приміщень	Питомі показники мінімальної площі приміщень відділу замовлень	
	на 10 м ² торговельної площі за величини магазину до 400 м ²	на 10 м ² торговельної площі за величини магазину понад 400 м ²
Приймання та видавання замовлень	0,3	0,26
Комплектувальна	0,4	0,2

Примітка 1. Площа кожного приміщення - не менше 6 м².
Примітка 2. На площі комплектувальної виділяється місце для розміщення одного-двох холодильних шаф (за завданням на проектування).

ДОДАТОК Е
(рекомендований)

Таблиця Е.1 - ПИТОМІ ПОКАЗНИКИ МІНІМАЛЬНОЇ ПЛОЩІ КАФЕТЕРІЮ

Найменування приміщень	Питомі показники мінімальної площі приміщень кафетерію	
	на 10 м ² торговельної площі за величини магазину до 400 м ²	на 10 м ² торговельної площі за величини магазину понад 400 м ²
Торговельний зал	0,3	0,1
Підсобні приміщення	0,15	0,1

ДОДАТОК
Ж
(довідковий)

Таблиця Ж.1 - МІНІМАЛЬНІ ПЛОЩІ ПРИМІЩЕНЬ ДОДАТКОВОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

Найменування магазину або його відділу	Вид послуг	Площа, м ²
"Тканини"	Розкрій тканин і підшивання штор	12
"Одяг"	Дрібне переробляння швейних виробів	8
"Головні убори", "Взуття"	Розтягнення взуття та головних уборів	6
"Товари для дітей", "Універмаг" "Універсам" (супермаркет)	Організація дозвілля дітей	15
	Зберігання дитячих колясок	10
"Універмаг", "Універсам" (супермаркет)	*Аудіо-відеозаписи, їх прослуховування і перегляд	6
	*Туристичні агенції	6
	*Транспортні агенції	6
	Організація місць відпочинку покупців	10
"Універсам" (супермаркет)	Кулінарний цех із виготовлення харчової продукції з її реалізацією	Залежно від асортименту, але не менше 20 м ²
"Універмаг", "Господарські товари", "Будівельні матеріали", "Меблі"	*Приймання замовлень на виконання ремонтно-будівельних або монтажних робіт із використанням товарів, які придбані в різних відділах магазину	6
Усі типи непродовольчих магазинів	*Демонстрація нових товарів	18
	*Демонстрація і продаж супутніх товарів	8
	*Гравіювання виробів	6
	*Бюро обслуговування покупців	7
	Пункт приймання замовлень на виготовлення кіно- і фотопродукції	3
	Виготовлення замовлень на виготовлення кіно- і фотопродукції	6
	*Ксерокопіювання	8
	Пункти обміну валюти	6
Усі типи продовольчих магазинів	*Транспортні агенції	6
	*Демонстрація нових товарів	18
	*Демонстрація і продаж супутніх товарів	8
	*Бюро обслуговування покупців	7
	Приймання замовлень на виготовлення кіно- і фотопродукції	3
	Пункти обміну валюти	6
Примітка. Види послуг, відмічені знаком *, допускаються в ізольованих приміщеннях або площі у складі торговельних залів.		

ДОДАТОК К
(обов'язковий)

Таблиця К.1 - НАЙМЕНША ШИРИНА ПРОХОДІВ У ТОРГОВЕЛЬНИХ ЗАЛАХ

Види проходів	Мінімальна ширина проходів, м	
	у магазинах міст і селищ міського типу	у магазинах сільських поселень
Основні проходи в торговельних залах		
Між торговельним обладнанням і стінами, перегородками або вітринами в разі розміщення торговельного обладнання паралельно стінам, перегородкам або вітринам:		
- у магазинах із торговельними залами менше 100 м ²	2,0	1,5
- у магазинах із торговельними залами загальною площею 100 м ² і більше	3,0	2,0
Між паралельно розташованими прилавками або гірками	2,0	1,6
Між прилавками або гірками і стороною тамбура без дверей	2,8	2,0
Між прилавками або гірками і стороною тамбура з дверима	3,0	2,0
Проходи в межах відділів і секцій, що торгують із вільним доступом до товарів, за зразками і через прилавки		
Між паралельно розташованими гірками	2,0	1,6
Між паралельно розташованими гірками, стендами, вітринами зі зразками товарів	1,4	1,2
Між прилавком і обладнанням, встановленим паралельно прилавку	2,7	2,0
Між прилавком і обладнанням, встановленим торцем до прилавка	1,7	1,2
Між паралельно розташованими вішалками і примірювальними кабінами	1,8	1,8
Між гірками і кріслами для примірювання взуття	1,2	1,2
Між прилавками й обладнанням за прилавком	0,9	0,9
Проходи в межах відділів і секцій із самообслуговуванням		
Між паралельно розташованими гірками	1,4	1,2
Між кабіною контролера-касира (місцем реєстратора розрахункових операцій) або прилавком обслуговування і встановленою паралельно гіркою	3,0	2,0
Між кабіною контролера-касира (місцем реєстратора розрахункових операцій) або прилавком обслуговування і встановленою торцем до них гіркою	2,2	1,4
Між кабінами контролерів-касирів (місцями реєстраторів розрахункових операцій)	1,0	1,0
Між кабіною контролера-касира (місцем реєстратора розрахункових операцій) і стіною, вітриною або неробочою стороною обладнання	1,4	1,4
Примітка. Мінімальну ширину основних евакуаційних проходів у торговельній залі слід приймати згідно з вимогами 8.8 цих Норм.		

ДОДАТОК Л
(обов'язковий)

Таблиця Л.1 - ПИТОМІ ПОКАЗНИКИ МІНІМАЛЬНОЇ ПЛОЩІ ГРУП НЕТОРГОВЕЛЬНИХ ПРИМІЩЕНЬ ПРОДОВОЛЬЧИХ МАГАЗИНІВ

Характеристика групи приміщень	Питомі показники, м ² , мінімальної площі приміщень груп неторговельних приміщень магазинів класифікаційних груп					
	ІІ				ІІІ	
	на 10 м ² торгівельної площі 400 м ²	додатково на кожних 10 м ² торгівельної площі більше 400 м ²	на 10 м ² торгівельної площі 1000 м ²	додатково на кожних 10 м ² торгівельної площі більше 1000 м ²	на 10 м ² торгівельної площі 250 м ²	додатково на кожних 10 м ² торгівельної площі більше 250 м ²
1	2	3	4	5	6	7
Приймання, зберігання та готування товарів до продажу	3,0	2,0	2,8	2,2	2,0	1,5
Підсобних	0,9	0,8	0,8	0,7	0,7	0,5
Службово-побутових	1,1	0,6	1,1	0,7	0,9	0,5
РАЗОМ:	5,0	3,4	4,7	3,6	3,6	2,5

Характеристика групи приміщень	Питомі показники, м ² , мінімальної площі приміщень груп неторговельних приміщень магазинів класифікаційних груп					
	ІІІІ		ІVП		VП	
	на 10 м ² торгівельної площі 250 м ²	додатково на кожних 10 м ² торгівельної площі більше 250 м ²	на 10 м ² торгівельної площі 250 м ²	додатково на кожних 10 м ² торгівельної площі більше 250 м ²	на 10 м ² торгівельної площі 250 м ²	додатково на кожних 10 м ² торгівельної площі більше 250 м ²
1	8	9	10	11	12	13
Приймання, зберігання та готування товарів до продажу	2,5	1,8	2,2	1,8	1,8	1,3
Підсобних	0,9	0,6	1,0	0,7	1,0	0,7
Службово-побутових	1,0	0,6	1,0	0,6	0,8	0,6
РАЗОМ:	4,4	3,0	4,2	3,1	3,6	2,6

Примітка 1. Питомі показники мінімальної площі груп неторговельних приміщень за графами № 3, 5, 7, 9, 11, 13 слід застосовувати і при розрахунку для магазинів з торгівельними площами менше вказаних у графах № 2, 4, 6, 8, 10, 12. Отримані при розрахунку площі (за графами № 3, 5, 7, 9, 11, 13) слід відповідно віднімати із площ, розрахованих за графами № 2, 4, 6, 8, 10, 12.

Примітка 2. Площі для приймання, зберігання та готування товарів до продажу в продовольчих магазинах прийняті, виходячи із одностороннього товарного запасу (крім магазину "Овочі-фрукти" з максимальним товарним запасом на три дні).

ДОДАТОК М
(обов'язковий)

Таблиця М.1 - ПИТОМІ ПОКАЗНИКИ МІНІМАЛЬНОЇ ПЛОЩІ ГРУП НЕТОРГОВЕЛЬНИХ ПРИМІЩЕНЬ НЕПРОДОВОЛЬЧИХ МАГАЗИНІВ

Характеристика групи приміщень	Питомі показники, м ² , мінімальної площі приміщень груп неторговельних приміщень магазинів класифікаційних груп							
	ІІІ				ІІІІ			
	на 10 м ² торгівельної площі 2500 м ²	додатково на кожних 10 м ² торгівельної площі більше 2500 м ²	на 10 м ² торгівельної площі 8500 м ²	додатково на кожних 10 м ² торгівельної площі більше 8500 м ²	на 10 м ² торгівельної площі 250 м ²	додатково на кожних 10 м ² торгівельної площі більше 250 м ²	на 10 м ² торгівельної площі 1000 м ²	додатково на кожних 10 м ² торгівельної площі більше 1000 м ²
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Приймання, зберігання та готування товарів до продажу	2,4	2,0	2,0	1,8	2,5	1,7	2,1	1,8
Підсобних	0,3	0,2	0,25	0,2	0,7	0,2	0,3	0,2
Службово-побутових	1,1	0,6	1,0	0,6	0,8	0,6	0,8	0,6
РАЗОМ:	3,8	2,8	3,25	2,6	4,0	2,5	3,2	2,6

Характеристика групи приміщень	Питомі показники, м ² , мінімальної площі приміщень груп неторговельних приміщень магазинів класифікаційних груп					
	ІІІІІ				ІІІІІІ	
	на 10 м ² торгівельної площі 250 м ²	додатково на кожних 10 м ² торгівельної площі більше 250 м ²	на 10 м ² торгівельної площі 1000 м ²	додатково на кожних 10 м ² торгівельної площі більше 1000 м ²	на 10 м ² торгівельної площі 1000 м ² *	додатково на кожних 10 м ² торгівельної площі більше 1000 м ²
1	10	11	12	13	14	15
Приймання, зберігання та готування товарів до продажу	3,5	2,8	2,9	2,2	3,0*	2,5
Підсобних	1,0	0,3	0,4	0,3	0,9	0,7
Службово-побутових	1,0	0,6	1,0	0,6	1,0	0,6
РАЗОМ:	5,5	3,7	4,3	3,1	4,9	3,8

Кінець таблиці М.1

Характеристика групи приміщень	Питомі показники, м ² , мінімальної площі приміщень груп неторговельних приміщень магазинів класифікаційних груп							
	VN				VIN		VIIN	
	на 10 м ² торговельної площі 250 м ²	додатково на кожних 10 м ² торговельної площі більше 250 м ²	на 10 м ² торговельної площі 1000 м ²	додатково на кожних 10 м ² торговельної площі більше 1000 м ²	на 10 м ² торговельної площі 250 м ²	додатково на кожних 10 м ² торговельної площі більше 250 м ²	на 10 м ² торговельної площі 250 м ²	додатково на кожних 10 м ² торговельної площі більше 250 м ²
1	16	17	18	19	20	21	22	23
Приймання, зберігання та готування товарів до продажу	2,0	1,5	1,8	1,5	2,2	1,8	1,0	0,4
Підсобних	0,6	0,3	0,5	0,3	0,7	0,2	0,5	0,1
Службово-побутових	0,8	0,6	0,8	0,6	0,8	0,6	0,8	0,6
РАЗОМ:	3,4	2,4	3,1	2,4	3,7	2,6	2,3	1,1
<p>Примітка 1. Питомі показники мінімальної площі груп неторговельних приміщень за графами № 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 19, 21, 23 слід застосовувати і при розрахунку для магазинів з торговельними площами менше вказаних у графах № 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20, 22. Отримані при розрахунку площі (за графами № 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 19, 21, 23) слід відповідно віднімати із площ, розрахованих за графами № 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20, 22.</p> <p>Примітка 2. Площі приміщень для приймання, зберігання та готування товарів до продажу магазину "Меблі" прийняті з урахуванням традиційної форми торгівлі.</p> <p>Примітка 3. У разі торгівлі меблями за взірцями приміщення для приймання, зберігання та готування товарів до продажу не потрібні. При цьому в групі неторговельних приміщень магазину слід передбачати службово-побутові приміщення із розрахунку 50 м² на 1000 м² площі виставкової зали.</p> <p>Примітка 4. Площі для приймання, зберігання та готування товарів до продажу в непродовольчих магазинах прийняті, виходячи із максимальних товарних запасів на два дні</p>								

ДОДАТОК Н
(обов'язковий)

Таблиця Н.1 - ПИТОМІ ПОКАЗНИКИ МІНІМАЛЬНОЇ ПЛОЩІ ГРУП НЕТОРГОВЕЛЬНИХ ПРИМІЩЕНЬ РИНКІВ І РИНКОВИХ КОМПЛЕКСІВ

Групи приміщень	Ринки та ринкові комплекси	
	на 10 м ² торговельної площі за величини підприємства 300 м ²	додатково на кожних 10 м ² торговельної площі більше 300 м ² або менше 300 м ²
Зберігання товарів	2,7	1,2
Лабораторія ветеринарно-санітарної експертизи	2,2	0,6
Підсобних	1,3	0,4
Службових та побутових	1,8	0,6
Разом:	8,0	2,6

Примітка. Питомі показники наведені тільки по неторговельних приміщеннях ринкової торгівлі. Питомі показники по неторговельних приміщеннях інших підприємств торгівлі слід визначати згідно з додатками Л і М за таблицями Л.1 і М.1, а по підприємствах громадського харчування, побутового і комунального обслуговування, що включаються до складу ринкових комплексів, - за відповідними нормами

ДОДАТОК П
(обов'язковий)

Таблиця П.1 – СКЛАД ПРИМІЩЕНЬ ПРОДОВОЛЬЧИХ МАГАЗИНІВ

Приміщення	Класифікаційні групи продовольчих магазинів				
	ІІІ	ІІІІ	ІІІІІ	ІІІІІІ	ІІІІІІІ
ТОРГОВЕЛЬНІ ПРИМІЩЕННЯ					
Торговельні зали	+	+	+	+	+
Приміщення або площі в торговельних залах для додаткового обслуговування (відділ замовлень, підприємства харчування та інші згідно з додатком Г)	*	*	*	*	*
ПРИМІЩЕННЯ ДЛЯ ПРИЙМАННЯ, ЗБЕРІГАННЯ ТА ГОТУВАННЯ ТОВАРІВ ДО ПРОДАЖУ					
Приміщення зберігання товарів, у тому числі охолоджувані камери	+	+	+	+	+
Приймочна	+	+	+	+	+
ПІДСОБНІ ПРИМІЩЕННЯ					
Зберігання контейнерів обмінного фонду, тари	+	+	+	+	+
Зберігання пакувальних матеріалів, інвентаря, спецодягу, білизняна	+	+	+	+	+
Зберігання прибирального інвентаря, мийних засобів	+	+	+	+	+
Мийна (або мийні ванни в приміщеннях готування товарів до продажу)	+	+	+	+	+
Охолоджувана камера харчових відходів	*			*	*
Підсобні приміщення для додаткового обслуговування (у тому числі для приймання скляної тари)	*	*	*	*	*
Підсобні приміщення підприємства харчування для персоналу	+				
СЛУЖБОВО-ПОБУТОВІ ПРИМІЩЕННЯ					
Канторські приміщення	+	+	+	+	+
Кімната персоналу	*	*	*	*	*
Підприємства харчування для персоналу	+				
Приміщення для приймання їжі		+	+	+	+
Головна каса	*	*	*	*	*
Приміщення для охорони (пожежний пост)	*	*	*	*	*
Опорний пункт АСК	*	*	*		
Гардеробні	+	+	+	+	+
Туалети для персоналу	+	+	+	+	+
Душові	+	+	+	+	+
<p>Примітка 1. Приміщення, відмічені знаком +, є обов'язковими, а знаком *- рекомендованими.</p> <p>Примітка 2. Для магазинів категорій ІІІІ і ІІІІІІІ охолоджувані камери є обов'язковими за наявності в асортименті кремокондитерських виробів.</p>					

ДОДАТОК Р
(обов'язковий)

Таблиця Р.І - СКЛАД ПРИМІЩЕНЬ НЕПРОДОВОЛЬЧИХ МАГАЗИНІВ

Приміщення	Класифікаційні групи непродовольчих магазинів						
	ІН	ІІН	ІІІН	ІVН	VН	VIН	VІІН
ТОРГОВЕЛЬНІ ПРИМІЩЕННЯ							
Торговельні зали	+	+	+	+	+	+	+
Приміщення або площі в торговельних залах для додаткового обслуговування (відділ замовлень, підприємства харчування та інші згідно з додатком Г)	*	*	*	*	*	*	*
ПРИМІЩЕННЯ ДЛЯ ПРИЙМАННЯ, ЗБЕРІГАННЯ ТА ГОТУВАННЯ ТОВАРІВ ДО ПРОДАЖУ							
Приміщення зберігання товарів	+	+	+	+	+	+	+
Приймочна	+	+	+	+	+	+	
ПІДСОБНІ ПРИМІЩЕННЯ							
Зберігання контейнерів обмінного фонду, тари	+	+	+	+	+	+	
Зберігання пакувальних матеріалів, інвентаря, спецодягу, білизняна	+	+	+	+	+	+	+
Зберігання прибирального інвентаря, мийних засобів	+	+	+	+	+	+	+
Приміщення для механізованого пресування паперових відходів	+			+			
Підсобні приміщення для додаткового обслуговування	*	*	*	*	*	*	*
Підсобні приміщення підприємства харчування для персоналу	+	+					
СЛУЖБОВО-ПОБУТОВІ ПРИМІЩЕННЯ							
Канторські приміщення	+	+	+	+	+	+	+
Кімната персоналу			*	*	*	*	*
Підприємства харчування для персоналу	+	+					
Приміщення для приймання їжі			+	+	+	+	+
Головна каса	*	*	*	*	*	*	*
Приміщення для охорони (пожежний пост)	+	+	+	+	+	+	+
Опорний пункт АСК	*			*			
Гардеробні	+	+	+	+	+	+	+
Туалети для персоналу	+	+	+	+	+	+	+
Громадські туалети для покупців	+	+	*	*			
Душові	*	*	*	*	*		
Примітка 1. Приміщення, відмічені знаком +, є обов'язковими, а знаком *- рекомендованими.							
Примітка 2. Приміщення для пресування паперових відходів слід передбачати в магазинах категорії ІН - за торговельної площі 3500 м ² і більше, а у магазинах категорії ІVН - за торговельної площі 1000 м ² і більше.							

Ключові слова: нормативні документи, нормативні вимоги, будинки і споруди підприємств роздрібної торгівлі, терміни та визначення понять, продовольчі і непродовольчі магазини, ринки та ринкові комплекси, загальні положення, організація земельних ділянок, об'ємно-планувальні та конструктивні рішення, склад та площі приміщень, торговельні приміщення; приймання, зберігання та готування товарів до продажу; підсобні, службові та побутові приміщення; санітарно-гігієнічні вимоги, пожежна безпека, інженерне обладнання, ліфти, сміттєвидаляння та пилоприбирання, водопостачання і каналізація; теплопостачання, опалення, вентиляція та кондиціонування повітря; електропостачання та електрообладнання, системи зв'язку та сигналізації, енергозбереження, додатки, класифікація підприємств торгівлі, доступність для інвалідів, додаткове обслуговування, питомі показники мінімальної площі.

ЗМІСТ

	с.
1 Сфера застосування.....	1
2 Нормативні посилання.....	1
3 Терміни та визначення понять	5
4 Загальні положення.....	7
5 Розміщення будинків, організація земельної ділянки	8
6 Об'ємно-планувальні та конструктивні рішення	9
6.1 Загальні вимоги	9
6.2 Торговельні приміщення.....	11
6.3 Приміщення для приймання, зберігання та готування товарів до продажу	13
6.4 Підсобні, службові та побутові приміщення	17
7 Санітарно-гігієнічні вимоги.....	17
8 Пожежна безпека	19
9 Інженерне обладнання	24
9.1 Ліфти	24
9.2 Сміттєвидаляння та пилоприбирання	25
9.3 Водопостачання і каналізація.....	25
9.4 Теплопостачання, опалення, вентиляція та кондиціонування повітря	26
9.5 Електропостачання та електрообладнання	28
9.6 Системи зв'язку та сигналізації.....	29
10 Вимоги до енергозбереження.....	30
Додаток А	
Класифікація основних типів підприємств роздрібно́ї торгівлі (магазинів)	31
Додаток Б	
Вимоги доступності для інвалідів та інших маломобільних груп населення	32
Додаток В	
Таблиця В. 1 - Площі земельних ділянок магазинів, ринків і ринкових комплексів	34
Додаток Г	
Рекомендований перелік елементів додаткового обслуговування покупців у магазинах . .	35
Додаток Д	
Таблиця Д. 1 - Питомі показники мінімальної площі відділу замовлень	36
Додаток Е	
Таблиця Е. 1 - Питомі показники мінімальної площі кафетерію	37
Додаток Ж	
Таблиця Ж. 1 - Мінімальні площі приміщень додаткового обслуговування	38
Додаток К	
Таблиця К.І - Найменша ширина проходів у торговельних залах.....	39

Додаток Л

Таблиця Л.1 - Питомі показники мінімальної площі груп неторговельних приміщень продовольчих магазинів	40
---	----

Додаток М

Таблиця М.1 - Питомі показники мінімальної площі груп неторговельних приміщень непродовольчих магазинів	41
---	----

Додаток Н

Таблиця Н.1 - Питомі показники мінімальної площі груп неторговельних приміщень ринків і ринкових комплексів	43
---	----

Додаток П

Таблиця П.1 - Склад приміщень продовольчих магазинів	44
--	----

Додаток Р

Таблиця Р. 1 - Склад приміщень непродовольчих магазинів	45
---	----